Тематичний літературний номер | Tematické literární číslo
Культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці
Kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice
№ 17-18/2013, рік XXI | Č. 17-18/2013, ročník XXI
www.ukrajinci.cz

пороги

Любі читачки та читачі

Тримаєте в руках до читання чергове, друге в цьому році і вже четверте всього за ліком, спеціальне літературне видання часопису «Пороги». Цього разу ми вирішили присвятити його переважно новим для нас і взагалі іменам. «Цвяхом» числа вважаємо переклад на чеську мову вже раніше опублікованого у нас твору Тані Малярчук «Час дітей» з книги «Мама по скайпу». Адже тема трудової міграції та соціальні проблеми, які йдуть поряд з нею, особливо залишених заробітчанами на батьківщині дітей, постійно присутня на сторінках нашого журналу у «звичайних» виданнях. Подбала про переклад молода, але дуже здібна випускниця оломоуцької україністики Ясна Скотакова. Ця дівчина з типової чеської родини ще в ранній юності поїхала подивитися Україну з батьками, і закохалася в цю країну й нашу культуру, досконало вивчила мову розмовну та письмову, перейнялася кращими рисами характеру українців, фольклором, природою, звичаями, релігійними уподобаннями. Нині довгокосу аж до колін, схожу на шевченкову «Катерину» Ясну з незмінною усмішкою частіше можна зустріти у якомусь закарпатському, галицькому чи поліському селі, ніж удома на Гані. Наша редакція пишається співпрацею з нею та загалом, що є такі ось чехи й чешки, які українців не сахаються, немов чорт ладану, а дивляться на нас об'єктивно і навіть із гідним подиву захопленням.

Раді ми продовженню співпраці із іншими перекладачами та перекладачками. Особлива подяка належить київсько-роменській богемістці Тетяні Окопній. Ця скромна й тендітна дівчина встигає все і всюди – десь її можна побачити на пікеті, десь – в образі ангела у вертепі, або ж за регіональним чеським пивом. Географія її подорожей, в яких вона себе почуває, як удома, причому як службово-навчальних, так і приватних, аж неймовірна: Валахія, Градец Кралове, Ужгород, Сімферополь, Київ, Ромни, і навіть Москва із Санкт-Петербургом... Тим не менше, Таня встигла зробити переклади кількох книжок з чеської на українську, зокрема про Гавела, про чеський панк і молодих чехів, постійно перекладає щось далі, як письмово, так і усно, причому для різних людей – це можуть бути й хартисти у київській книгарні «Є», так і бізнесмени, які займаються відходами чи біодобавками... У цьому номері представлений її переклад твору Богуміла Грабала.

Невдовзі до Чехії має приїхати відомий український письменник Мирослав Дочинець, один із претендентів на Шевченківську премію. У світі вже виходять його книги, які мають успіх удома, але знайти його ім'я у Чехії наразі важко. Тому на наше прохання він вислав нам кілька уривків зі своїх книг. Сподіваємося, вони можуть зацікавити як читачів, так і потенційних перекладачів та видавців.

Петро Савицький – також відкриття для часопису й загалом для громади. Скромний, мовчазний, елегантно вдягнений хлопець, який постійно й вчасно відвідує всі україністичні заходи в Празі – це він. Ну й особлива подяка нашим вже давнім друзям – празькому україністові Олексію Севруку, який виручив в ускладнену для нас останню мить, та поетові Андрію Любці. Хлопці постаралися й написали для нас кілька чудових віршів, які особливо захоплять гарячі дівочі серця.

До кінця року залишається мало часу, зате багато роботи. І ми вас не залишимо у спокої, бо література – це наш «наркотик» і благо, але слід повернутися до життя і подбати про те, щоб Україна не з їхала з європейської колії у всіх відношеннях. Хоча вільнюський листопад мав бути вирішальним, але бачимо, що це завдання виявляється набагато складнішим.

Сподіваємося на ваші відгуки. З повагою,

Олекса Лівінський

ЗМІСТ | OBSAH

хроніка

празькі зустрічі з Танею Малярчук та Андрієм Любкою, розмова з поетом

поезія

вірші Петра Савицького (чеськ.) та Андрія Любки в чеському перекладі Олексія Севрука. | Básně Petra Savického, Básně Andrije Ľubky v překladu Oleksije Sevruka.

в очікуванні гостя

Мирослав Дочинець. Уривки з романів «Світован» та «Сповідь на перевалі духу»

оригінал в перекладі

Богуміл Грабал. Здичавіла корова (чеськ.), переклад Тетяни Окопної. | Bohumil Hrabal. Zdivočelá kráva. Překlad Teťany Okopné.

Таня Малярчук. Час дітей. Зі збірки «Мама по скайпу». Переклад чеською мовою Ясни Скотакової. | Taňa Maljarčuk. Doba dětí. Příběh ze sbírky Máma přes Skype. Překlad Jasny Skotákové.

Молоді автори в осінній Празі

Текст: Олексій СЕВРУК

За останніх кілька тижнів Прагу навістили два українські літератори, котрі виступили тут з публічними читаннями своїх творів.

9 жовтня приїхала Таня Малярчук, івано-франківська письменниця, яка нині проживає у Відні. Авторка прочитала деякі свої твори з тих, що їх було перекладено на чеську, в Бібліотеці Вацлава Гавела (Ґалерея Монмартр на вулиці Ржетєзовій). Письменницю прийшли послухати з півсотні відвідувачів: представники чеської академічної спільноти, студенти, поціновувачі красної літератури, в тому числі також українці з місцевої громади. Під час вечора Таня Малярчук прочитала оповідання, які вже раніше вийшли у чеському перекладі, а саме «Я і моя священна корова» (чеськ.: Já a moje posvátná kráva. В: Expres Ukrajina. antologie ukrajinské povídky. Kniha Zlín 2008. Пер. Michal Vynohradnyk) та «Замаґурка» (чеськ. Zamagurka. часопис Aluze 1/2012. Пер. Hana Mrázková). Саме перше згадане оповідання заворожило арт-директора Бібліотеки та відомого чеського письменника Яхима Топола настільки, що він запалав бажанням запросити Таню Малярчук до Праги. Окрім читання та зустрічі із шанувальниками літератури (відеозапис з вечору можна переглянути на сторінці Бібліотеки Вацлава Гавела: vaclavhavel-library.org) молода прозаїчка дала інтерв'ю для української секції Радіо «Свобода».

Таня Малярчук (1983) сім років жила в Києві, де працювала на телебаченні. Видала п'ять збірників оповідань та один роман (Біографія випадкового чуда, 2012). Фрагменти її творчості та окремі книжки виходили польською, німецькою, англійською, білоруською, словацькою та ін. мовами. Окрім двох вище заданих творів на чеську було перекладено твори «Голоси» (переклала Гана Мразкова), та «Раттус норвеґікус» (пер. Ріта Кіндлерова), які ввійшли до вже жаданого номеру часопису «Алузе», а також оповідання «Ми (колективний архетип)» у перекладі Мирослава Томека (Ukrajina, davaj, Ukrajina! Antologie současných ukrajinských povídek. Větrné Mlýny, Brno 2012. Ред. Lucie Řehoříková a Marko Robert Stech). У цьогорічних «Порогах» у номері 11-12 було надруковане її оповідання «Час дітей», присвячене соціальним проблемам трудової міграції, самотнім дітям, залишеним на батьківщині заробітчанами. Воно вийшло у збірці «Мама по скайпу». Це оповідання, перекладене Ясною Скотаковою на чеську мову, публікуємо нині у літературних «Порогах».

З Варшави, тобто з протилежного напрямку, ніж Таня, приїхав до Праги Андрій Любка. Молодий поет виступив 1 листопада на літературному вечорі, організованому з нагоди появи 65 номеру чеського поетичного часопису «Псі Віно» (Дикий Виноград), до якого увійшли також переклади Андрієвих віршів, в празькому студентському клубі К4. Автор прочитав вірші зі своєї наразі останньої поетичної збірки «Сорок баксів плюс чайові», і ще довго спілкувався зі своїми прихильниками та прихильницями. Окрім Любки, в К4 виступили також інші поети з округу авторів часопису «Псі Віно», тож можна сподіватися, що коло прихильників Андрієвої поезії розширилось за рахунок тих, хто прийшли послухати когось іншого.

Андрій Любка (1987) народився у Ризі, виростав у Виноградові на Закарпатті. Автор поетичних книг «Вісім місяців шизофренії» (2007), «Терроризм» (2008), «Кіллер. Збірка історій» (2012) та «Notaufname» (Австрія, 2012). Його вірші було перекладено до понад десяти мов. У 2010 році відвідав Прагу на запрошення громадської організації «Скутечност» (Дійсність).

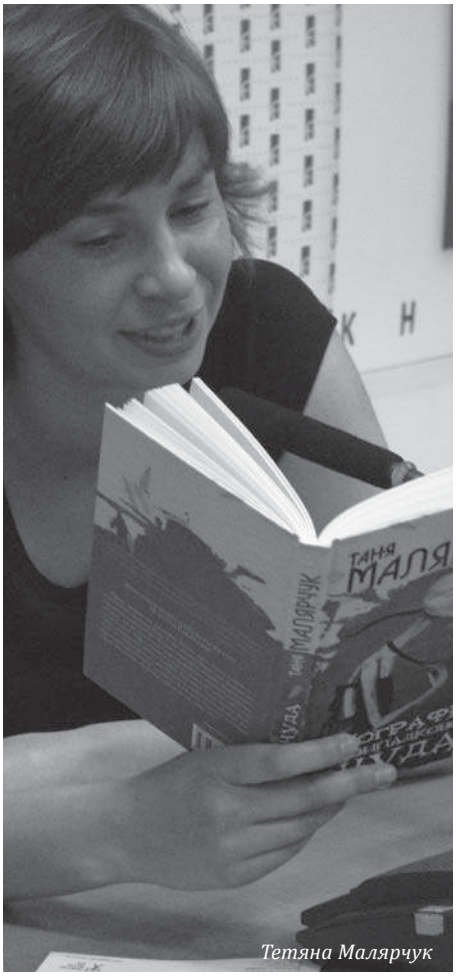

Тетяна Малярчук

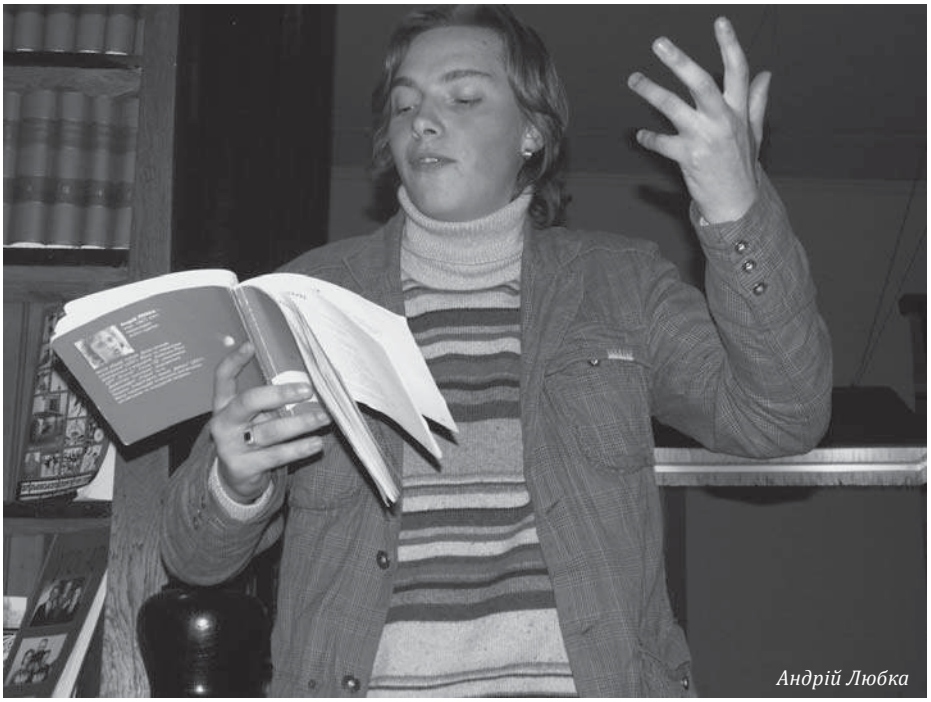

Андрій Любка

40 minut se Ševčenkem

Petr Savický je studentem východoevropských studií FF UK se specializací ukrajinistika. Jeho rodina, původem z Černihova, přišla do Prahy ve 20. letech v rámci bílé emigrace. Mimo svého studia se zabývá psaním básní, malováním, pitím silného čaje a zkouší své štěstí v šermu.

Петро Савицький – студент східноєвропейських студій Філософського факультету Карлового університету в Празі зі спеціалізацією україністика. Його родина, походженням із Чернігова, приїхала до Праги у 20-х роках у рамках білої еміграції. Поза навчанням займається писанням віршів, малюванням, питтям сильного чаю та шукає своє щастя у фехтуванні.

Petr Savicky, Петро Савицький

V dešti tam stál,
na Ni vzpomínal,
ďábel na housle hrál
a Bůh Ji nehlídal.

Tarasi, příteli, řekni mi prosím,
stojíš tu na dešti – téměř bosý:
Přijde? Přišla by snad,
kdybych Jí napsal
tisíckrát?

Rus jsi ty bezradný, v dešti tu stojíš,
„nepřijde, nechce tě" – toho se bojíš?
Obálku svíráš, ve vlhké dlani,
již týdny myslíš jen a jen na Ni.

Paní se dívá, jak tu my moknem,
já z bronzu ulitý, ty v oděvu mokrém.
Otázku kladeš mokrému kovu,
zas – znovu a znovu.

V Odpověď nevěříš,
jezdci bys věřil!
Tak je to s vámi,
proradní páni!

Tarasi, příteli, nezlob se prosím,
v oblasti dvoření – Rus nebo Rusín.
Záleží na tom? Či snad ne?
Věřím v naše přátelství provlhlé...

V páře nad Kinského zahradou,
naděje se rozpadnou,
když s pózou nehranou,
socha odpoví:

Závětí v mramoru, uzavírám svou éru,
ty zde však uzavřeš milovníkovu kariéru.
Rád Ji máš – tomu i věřím,
čím Ji však potěšíš? Zlatem ryzím?

Jméno je posledním majetkem tvým,
předtím než skonáš osudem svým.
Dýchat se bude, možná i snáze,
když již nebudeš v její životní dráze.

Odejdi ode mne, zakonči epitaf,
já budu nadále, s větrem si povídat.

K Larkinovi
What will survive us is love,
psal velký poet Larkin,
zapomněl však na rčení – love is tough,
a nutný souhlas dámin.

V nočním tichu zazní zvuk zprávy,
nicméně je to pouze newsletter;
vztekem přerážel bych staré trámy,
„zapomenut jsem" – podpis Petr.

Dříve spoléhal jsem na zelené tečky v chatu;
pak přišly sms psané v letu;
dnes již mohu spoléhat jen na letmá setkání;
taková jaká budí bázeň a nutí k pokání.

na cestě z Jindřichova Hradce
20. října 2013

Paschální sen
Oči v Soči,
eyes and Christ!
Který točí,
what is nice!

Ležet na mol opilý,
looking ahead only,
vidět svůj sen zběsilý,
thinking slowly.

Werther pravdu měl,
banana for sell!
Pistoli si zapomněl,
at renaissance faire!

* * *

Naleštěné boty otáčejí světem,
jak hokynář flašinetem.
Budoucnost je v síle kroku,
odměřím jím počet roků.

Uhlazená černá kůže,
vyrovná se kráse růže,
a na kravatě rudé pruhy,
poskytnou mi řádů stuhy.

Budu stoupat dále, stále výše,
k nohám padnou mi celé říše,
vůni krému ucítí ti,
kteří dali mi tonouti.

Podrážkami z hladké ušně,
tkaničkami z bavlny,
uctím pochlebovače, učně,
a další věrné mi.

Sto let budu vládnout na pozici krále,
určím hrabata, barony von sandále,
Z lakýrek budu mít pevné daně,
nositelé žabek budou na zákonu hraně.

Caligacracia bude mou vládou,
bagančata velmi silnou armádou,
obuvník mým přítelem a slabostí,
bez něj nebude mých slavností!

V Praze 1. června 2012 – variace na téma
naleštěné boty n.2

ЧИНИТИ, «ЯК БОГ ПРИКАЗАВ»

Андрій Любка ділиться враженнями від подорожей та реакцій

Розмовляв: Олексій СЕВРУК

Поет і публіцист Андрій Любка (1987) завітав до Праги з творчим візитом вже вдруге. Він виступив 1 листопада цього року в празькому клубі K4 на презентації 65 номеру поетичного журналу «Дикий Виноград» („Psí víno“).

Він належить до молодої ґенерації блискучих літераторів, він всюди встигає і пише про все дуже швидко, коротко та зрозуміло. Він народився в Ризі, Латвія, де на той час навчалася його мама. Довгий час мешкав у місті Виноградів Закарпатської області. Закінчив Мукачівське військове училище, а у 2009 році – українську філологію Ужгородського національного університету. Автор збірок поезій «Вісім місяців шизофренії» (2007), «ТЕРОРИЗМ» (2008), «Сорок баксів плюс чайові» (2012) і книжки прози «КІЛЕР. Збірка історій» (2012). Бере участь у багатьох культурних заходах в Берліні, Москві, Варшаві, Києві, Стамбулі, Кракові, Інсбруку, Ляйпціґу, Львові, Чернівцях, Одесі, Харкові, Дармштадті та ін. Окремі вірші автора перекладені англійською, німецькою, сербською, португальською, російською, білоруською та польською мовами. Нині ж представляємо його твори також і чеською мовою у перекладі Олексія Севрука, який також зробив невелику розмову з ним.

Нещодавно Ти відвідав Прагу, де виступив на поетичному вечорі журналу «Дикий Виноград». Що вразило приємно? А що, може, не дуже?

Ці читання чимось особливим від подібних заходів у Берліні чи Ужгороді не відрізнялися. Усе було добре: і організація, і виступаючі, і публіка, а особливо – чеське пиво і фернет, який взагалі став моїм приємним відкриттям. Тож якщо писатиму колись вірш із чеськими реаліями, обов'язково згадаю там цей напій. Поетичні читання переважно подобаються публіці, бо людина, яка прийшла на поетичний вечір, уже бачила програму, знає авторів, яких іде послухати (ну або довіряє доброму смаку організаторів), тож з таких гепенінгів публіка розходиться задоволеною. Єдине, що може їх зіпсувати – порушений регламент, тобто якщо вчасно не встигли закінчити й люди змучилися віршами. Проте, це також приємний різновид змученості – поетичний.

Твоя наразі остання прозова книжка «Кілер» з'явилася приблизно одночасно в Україні і в Польщі. Звідки маєш більше відгуків? Де її більш помітили рецензенти? А де читачі?

Дуже доречне запитання, бо я сам цю різницю для себе вкрай гостро відчуваю. Отож, у Польщі видно на голову вищу книжкову інфраструктуру – умовно кажучи, «Кілера» там можна купити у маленьких містечках, бо він є у майже всіх книгарнях. Рецензій на польське видання, як не дивно, разів у п'ять, а то й сім більше, ніж на український оригінал. Книжку можна знайти в бібліотеках, бо польський видавець для заохочення попиту розіслав її не тільки провідним критикам і в найбільші журнали, а у публічні книгозбірні. Єдине, що в Україні «Кілер» має більшу аудиторію, але це пов'язано не з працею видавця чи низкою презентацій, а радше все відбувається завдяки моїм вірним читачам. За цю постійну увагу до своєї творчості їм принагідно дякую.

Маєш колонку в економічній газеті «Контракти», при чому це єдина україномовна колонка у російськомовному журналі. Поділись, прошу, секретом, як Тобі вдалося досягнути цього. Чи можна з цього твого досвіду зробити якісь узагальнюючі висновки?

Мій досвід з «Контрактами» дуже позитивний. Про жодну російську версію моїх колонок не йшлося, бо це просто неможливо. Мене запросили до співпраці, я подивився портал, побачив, що він всуціль російськомовний, і без жодних перемовин надіслав свою першу колонку українською. Наступного дня її українською надрукували. Цілком імовірно, що їх якраз зацікавила моя україномовність, адже «русскоязичних» публіцистів – безліч, а українське на російськомовному порталі – вже родзинка. Там дуже професійна й якісна редакція, вона могли таку фішку свідомо передбачити. Хай там як, а відвойовування українського простору залишається простим – говорити й писати українською завжди, всюди, чи то в літературних текстах, чи то в постах у «Фейсбуці», чи то цвяхами на машинах (чи грудях?) представників влади.

Також Ти публікуєшся на «Збручі». На що така назва натякає? Яким є Твоє розуміння поняття соборності України?

«Збруч» не несе в собі виключно сепаратистського навантаження, йдеться радше про портал західноукраїнських інтелектуалів. Там друкують переклади колонок Маріо Варґаса Льйоси, звернення греко-католицької церкви до народу, статті затятого «соборника» Ярослава Грицака, а часом – «умовних сепаратистів»: Рябчука, Бойченка чи мене. Тобто сайт загалом різносторонній, і друкуються там різні люди. Окремо взяті «сепаратисти» були «сепаратистами» і до появи zbruc.eu. Розширення свідчить про свідомий реверанс у бік ЄС, це – позиція куди сильніша, ніж сепаратистські акценти. Я б хотів, щоб Україна знала, чого хоче, куди йде й якою мовою говорить. Якщо в теперішньому варіанті ми про це домовитися не можемо, то щось із цим вирішувати «сам Бог приказав», як кажуть у нас на Закарпатті.

Як називатимуться майбутні видання, під якими буде підписаний Андрій Любка?

Штрих-пунктирно: віршів за останній рік написав мало, всього 5-7, тобто найближчі два роки нової поетичної збірки не буде. Натомість на початку 2014 року вийде книжка моїх вибраних ліричних колонок у Meridian Czernowitz, назву будемо обирати шляхом голосування з п'яти варіантів у соцмережах, тож передбачити її не можу. З польської перекладаю репортажну книжку Лідії Осталовської «Акварелі» та вірші молодих цікавих мені поетів, із сербської – якраз завершую працювати над добіркою боснійського поета Стевана Тонтича. А найголовніше – працюю над романом з робочою назвою «Тунель», саме ним зараз зайняті всі мої думки. Словом, як завжди: задумів і роботи багато, а що з того вийде – шукайте у книгарнях.

Вірші Андрія Любки Andrij Ľubka

Překlad: Alex Sevruk

Жінко прекрасна, хліб мій насущний,
Дякую тобі сьогодні, що ти є,
Що ти напускаєш воду у ванну,
Жінко прекрасна, що змиваєш лак на нігтях,
І вводиш мене у спокусу постійно,
Жінко прекрасна, хліб мій насущний,
Дякую тобі й завтра, і післязавтра,
і повсякчас за те,
Що ти є, і вводь мене у спокусу, жінко прекрасна,
І дивися на мене лукавим поглядом,
І голосно видихай, сідаючи в гарячу воду,
І проси намилити спину, хліб мій насущний,
Жінко прекрасна, і святися, тобто світися
Вночі то ногою, то щокою, губою трися,
Хліб мій насущний, тричі і тричі скрикни,
Жінко прекрасна, що живеш у моєму серці,
Що спиш у моєму ліжку, що будиш мене зранку,
Хліб мій насущний, хай буде воля твоя,
Хай грає твоя улюблена музика і горять
Ароматичні свічки, жінко прекрасна,
Я є тіло твоє, я є кров твоя, хліб мій насущний,
Жінко прекрасна з таким сумним іменем,
З таким тихим поглядом і такою маленькою долонею,
Хліб мій насущний, і вдома, і на роботі,
і коли ти близько,
І коли ти далеко, жінко прекрасна,
Думаю про тебе, ти дай мені трохи щастя сьогодні,
Дай мені завтра, хліб мій насущний,
Жінко прекрасна, в ім'я твоє,
В ім'я твоє, в ім'я твоє –
Тричі в ім'я твоє.
Я їздив містами, ходив музеями,
Блукав горами,
Дивився як сходить і заходить сонце,
Бачив чудеса природи,
Дивувався з картин,
Зупинявся перед скульптурами,
Підводив очі і розглядав небо, хмари,
Не міг відвести очей від океану,
Але найпрекрасніше, що я бачив в житті –
Дві наші зубні щітки, які стояли разом
У ванній готелю якогось міста,
В якому ми вперше разом прокинулися.

Розпечене і прозоре повітря літа,
Твоя засмагла шкіра і гарячий вітер,
Річка, вода в якій була теплішою
За наше дихання.
Вночі було чутно тільки дзижчання
Комарів і твої стогони, одразу
По тому спалахував вогник цигарки
І тиха розмова.
Телефони розрядилися на другий день,
Ми залишилися одні з деревами і,
Як виявилося, мишами, котрі
Вночі прогризли мій наплічник і з'їли
Всі харчі: залишки хліба, гречку,
Пачку чіпсів, крекери, шматок сиру.
Залишили тільки пачку сигарет.
Добре, що миші не курять.
Я ловив рибу, а ти збирала квіти,
Носила білі спідниці, сережки й намисто
З бурштином, наспівувала якісь мелодії,
Казала: дивно, що Вівальді написав «Пори року»,

Ženo překrásná, chléb můj vezdejší,
děkuji ti dnes, že jsi,
že napouštíš vodou vanu,
ženo překrásná, že smýváš lak na nehtech
a uvádíš mě v pokušení neustále,
ženo překrásná, chléb můj vezdejší,
děkuji ti také zítra a pozítří a na věky věků
za to, že jsi, i uveď mě v pokušení, ženo překrásná,
ale dívej se na mě lstivým pohledem,
a vydechuj hlasitě, když si sedáš do horké vody,
a pros, abych ti umyl záda, chlebe můj vezdejší,
ženo překrásná, a posvěť se, tedy sviť
do noci nohou nebo tváří, rtem se tři,
chlebe můj vezdejší, natřikrát a do třetice vzkřikni,
ženo překrásná, která jsi v mém srdci,
která spíš v mé posteli, která budíš mě ráno,
chlebe vezdejší, budiž vůle tvá,
a nechť hraje hudba tvá oblíbená a nechť planou
svíce aromatické, ženo překrásná,
já jsem tělo tvé, já jsem krev tvá, chlebe můj vezdejší,
ženo překrásná s takovým smutným jménem,
s tak tichým pohledem a tak malou dlani,
chlebe můj vezdejší, doma i v práci, i když jsi na blízku,
i když jsi daleko, ženo překrásná,
myslím na tebe, dejž mi dnes trochu štěstí,
dej mi zítra, chléb můj vezdejší,
ženo překrásná, ve jménu tvém,
ve jménu tvém, ve jménu tvém –
natřikrát a navěky věků.

Jezdil jsem po městech, chodil po muzeích,
toulal se v horách,
díval se, jak vychází a zapadá slunce,
viděl jsem zázraky přírody,
podivoval se nad obrazy,
zastavoval před sochami,
pozvedal oči a pozoroval nebe, mraky,
nemohl jsem odtrhnout zrak od oceánu,
ale nejpřekrásnější, co jsem v životě viděl
byly dva naše zubní kartáčky, které staly spolu
v koupelně hotelu cizího města,
ve kterém jsme se poprvé spolu probudili.

Rozpálený a průhledný vzduch léta,
tvoje opálená kůže a horký vítr,
řeka, jejíž voda byla teplejší
než náš dech.
V noci bylo slyšet jen bzučení
komárů a tvé sténání, hned
nato vzplál ohýnek cigarety
a tichý hovor.
Telefony se vybily na druhý den,
zůstali jsme sami se stromy a,
jak se ukázalo, s myší, které
v noci prohryzaly můj batoh a snědly
všechen proviant: zbytky chleba, pohanku,
balíček brambůrek, sušenky, kousek sýru.
Nechaly pouze balíček cigaret.
Dobře, že myši nekouří.
Lovil jsem rybu a ty jsi sbírala květiny,
nosila jsi bílé sukně, náušnice a korále
s jantarem, prozpěvovala sis nějaké melodie,
říkalas: zvláštní, že Vivaldi napsal «roční období»,
a když jsem se ptal, proč, odpovídalas: nevím,
prostě zvláštní, ne?
Jo, jsi zvláštní.
A když zapadalo slunce, sledovali jsme, jak neobratně
se zamotává do vrcholků stromů.
A když léto skončilo, rozjeli jsme se
a víckrát se nikdy neviděli.

Dnes jsem pochopil, že nikdy nebudeš mou
– je zvláštní, že v našem společném jazyce chybí slovo «rytířka».

Všechno jsem pochopil, vše se mi otevřelo, nikdy nebudeš –
noc je tak měsíční, mohlo by se zpívat.

А коли я питав чому, відповідала: не знаю,
Просто дивно, хіба не так?
Так, ти дивна.
І коли заходило сонце, ми дивилося як незграбно
Воно плутається у верхів'ях дерев.
А коли літо згасло, ми роз'їхалися
і більше ніколи не бачилися.

Сьогодні я зрозумів, що ти ніколи не будеш моєю –
Дивно, що в нашій з тобою мові немає слова – лицарка.
Я все зрозумів, все переді мною відкрилося, ніколи не будеш –
Ніч така місячна, можна б і заспівати.
Зрозумів, зрозумів, а де ж я був раніше? –
Вулиця довга, як твої стогони.
Ти моєю ніколи не будеш, звучить, як радянська пісня –
Я вмикаю музику в навушниках, піднімаю комір.
Сьогодні й ніколи ти не будеш моєю –
Темрява у підворітнях чорнюща, як твої трусики.
Не будеш моєю ніколи –
Сонні таксисти підсвічують мою тугу своїми фарами.
Не будеш, між нами прірва, так ти, здається, кажеш, –
Цигарки не хочуть прикурюватися, розмокають від снігу, що летить просто в обличчя.
Не будеш, не буде, не –
Нічні патрулі вивертають мої кишені на мокру бруківку.
Не будеш і навіть не хочеш –
Квартирні злодії сторожко брязкають відмичками на сходах мого під'їзду.
Не будеш моєю ніколи –
В коридорі перегоріла лампочка.
Сьогодні я зрозумів, що я, що ти, –
Гори навпроти вікна розсипані, як цукор чи твоє волосся.
Не хочеш зі мною, не хочеш, не будеш –
В холодильнику порожньо, як у твоєму серці.
Не будеш моєю ніколи, ніколи,
Знову забув купити зубну пасту; хоча б вмиюся.
Не прокидатимешся серед ночі біля мене у ліжку –
Варто ввімкнути опалення і затягнути штори.
Сьогодні я зрозумів, ніколи, ніколи, –

Pochopil, pochopil, na co jsem jen myslel dřív? –
ulice dlouhá jako tvoje steny.

Nikdy nebudeš moji: zní to jak sovětská píseň –
zapínám hudbu ve sluchátkách, zvedám límec.

Dnes ani nikdy jindy nebudeš mou –
v průjezdech černočerná tma jak tvoje kalhotky.

Nebudeš mou nikdy –
ospalí taxikáři ozařují mou touhu svými světlomety.

Nebudeš, mezi námi je propast, tak to říkáš, jestli se nemýlím –
cigarety nechtějí rozkuřovat se, moknou od sněhu, který letí
přímo do tváře.

Nebudeš, nebude, ne –
noční hlídky vyvrací mé kapsy na mokrou dlažbu.

Nebudeš a ani nechceš –
bytoví lupiči ostražitě břinčí svými šperháky na schodišti u mého
vchodu.

Nebudeš mou nikdy –
na chodbě praskla žárovka.

Dnes jsem pochopil, že já, že ty –
hory naproti okna jsou rozsypané jako cukr nebo tvoje vlasy.

Nechceš se mnou, nechceš, nebudeš –
v lednici je prázdno, jako ve tvém srdci.

Nebudeš probouzet se uprostřed noci
v posteli vedle mě –
musím zapnout topení a zatáhnout závěsy.

Dnes jsem pochopil, nikdy, nikdy –
kdopak nechal popelník pod posteli?

Nikdy to nepochopím, ani dnes ne –
ložní prádlo by se mělo už dávno vyměnit.

Mou ne mou budeš nikdy –
zapomněl jsem zkontrolovat elektronickou poštu, ale vem to čert.

Хто це залишив попільничку під ліжком?
Я ніколи не зрозумію, навіть сьогодні –
Давно варто змінити постільну білизну.
Моєю немоєю будеш ніколи –
Забув перевірити електронну пошту, та й чорт із нею.
Я сьогодні все зрозумів, сьогодні чи вчора –
Який завтра день, на котру будильник?
Дивно, що в нашій з тобою мові немає слова – лицарка.
Сьогодні я зрозумів, що ти ніколи не будеш моєю, –
Зовсім ніколи, ніколи зараз, ніколи потім,
Ніколи не будеш мною, добраніч, ніколи.

Я: з великою кока-колою, купленою у Макдональдсі,
І сигаретою.
Ти: у темних окулярах і з пакетом в руці.
Я: створений для любові.
Ти: ідеш після палкої любові.
Я: знаю про любов все. Все.
Ти: не знаєш куди поділа ключі від квартири.
Я: у синій футболці і темних окулярах.
Ти: у темних окулярах і легкому платтячку.
Я: з сережкою у вусі.
Ти: з сережкою у кожному вусі.
Я: створений для любові.
Ти: переповнена любов'ю.
Я: виходжу з метро.
Ти: заходиш в метро.
Знову розминаємося.

Дівчина розпускає волосся перед дзеркалом
І йде від нього назавжди.
Ось і все.
Все, що по ній залишилося:
Хламідії, уреаплазма.
Він сидить за бар-стійкою, цмулить пиво,
Вона їде в потязі, аби ніколи не повернутися.
По ній залишаються тільки волосся на його гребінці,

Dnes jsem všechno pochopil, dnes nebo včera –
co je zítra za den, na kterou nařídit budík?

Je zvláštní, že v našem společném jazyce chybí slovo «rytířka».

Dnes jsem pochopil, že nikdy nebudeš mou –
vůbec nikdy, nikdy teď, nikdy potom,
nikdy nebudeš mnou, dobrou noc, nikdy.

Já: s velkou coca-colou, koupenou v mekdonaldu,
a s cigaretou.
Ty: v tmavých brýlích a z balíkem v ruce.
Já: stvořený pro lásku.
Ty: právě po vášnivé lásce.
Já: vím o lásce všechno. Všechno.
Ty: nevíš, kam jsi dala klíče od bytu.
Já: v modrém triku a slunečních brýlích.
Ty: ve slunečních brýlích a lehkých šatech.
Já: s náušnici v uchu.
Ty: s náušnici v každém uchu.
Já: stvořený pro lásku.
Ty: přeplněná láskou.
Já: vcházím z metra.
Ty: vcházíš do metra.
Zase se míjíme.

Dívka si rozpustí vlasy před zrcadlem,
a odchází od něj navždy.
To je vše.
Vše, co po ní zůstalo:
chlamydie, ureaplasma.
On sedí na baru, chlemtá pivo,
ona jede vlakem aby se už nikdy nevrátila.
Zůstaly po ní jen: vlasy na jeho hřebeni,
a chlamydie, ureaplasma.
Ureaplasma, chlamydie
plavou před jeho očima,
zatímco ona usíná na horní polici.
Nebude je zabíjet, nechá si je na památku
bude o ně pečovat, opatrovat je.
Zatímco ona se ráno probudí v jiném městě,
ve kterém začne nový život,
on vyjde z baru a odvleče se domu,
do své studené postele, pusté jako poušť.
Zabalí se do deky, zavře oči,
o samotě se zbytky své lásky,
o samotě se svými posledními přáteli.
ve společnosti zbytků své lásky:
chlamydii, ureaplasmy
Dej mi, dej, no tak mi dej, moje milá,

І хламідії, уреаплазма.
Уреаплазма, хламідії
Пливуть йому перед очима,
Коли вона засинає на своїй верхній полиці.
Він не вбиватиме їх, залишить на спогад,
Доглядатиме, оберігатиме.
Коли вона зранку прокинеться в іншому місті,
В якому почне нове життя,
Він вийде з бару і поплентається додому,
У своє холодне і пусте, як пустеля, ліжко.
Він загортається в ковдру, заплющує очі,
На самоті з хламідіями, уреаплазмою,
Віч на віч зі своїми останніми друзями.
Сам на сам із залишками свого кохання,
Хламідіями, уреаплазмою.

Енциклопедія любові

У тобі грає циганська музика, якесь безкінечне радіо,
У твоєму голосі – неіснуючі материки, на яких живуть кочові племена.
Вісім демонів рвуться тобі з очей, аби повизбирувати
Пахучі зернята кави, аби станцювати навколо вогнища.
Між твого волосся надимаються паруси, дерев'яні щогли,
Скриплять старі велосипедні колеса, із твоїх губ
Можна збирати пісок і водорості, луску риби і древні монети.
У твоїх руках – старовинні мапи і кольорові метелики,
Фрукти й індійські прянощі, браслети зі слонової кістки.
Серце твоє – сурма на замковій вежі, опівнічні лови, погоні,
Сотні свічок, канделябри і мідні бильця королівського ложа.
Шкіра твоя – дзеркала, оксамит і олія зелених оливок,
Персики й сливи, налиті сонцем, вино із потрісканих амфор.
Дотик твій вартий битви, пісні або молитви, лиш на гірських
Вершинах квіти подібні знайдеш, сни маєш сплетені з хвої,
Вітру і ніжних обіймів.

a před tím říkám:
v tobě hraje cikánská hudba, nepřetržité rádio,
ve tvém hlasu jsou neexistující světadíly, na kterých žijí kočovné kmeny.
Osm démonů derou se z tvých očí, ve snaze vysbírat
voňavá zrnka kávy a zatančit kolem ohniště.
Mezi tvými vlasy dmou se plachty, dřevěné stěžně,
skřípí kola starých velocipédů, z tvých rtů lze sbírat písek a vodní řasy, rybí šupiny a archaické mince.
Ve tvých rukou jsou prastaré mapy a barevní motýli,
ovoce, indické koření a náramky ze slonoviny.
Tvé srdce je kornet na zámecké věži, půlnoční lov, honitba,
stovky svíci, kandelábry a měděná pelest královského lóže.
Tvoje kůže – zrcadlo, samet a olej zelených olivek,
nalité sluncem broskve a švestky, víno z rozpraskaných amfor.
Tvůj dotek stojí za bitvu, píseň nebo modlitbu, jen na vršcích
vysokých hor najdeš podobné kvítí, tvé sny jsou spletené z jehličí,
větru a něžných objetí.

Nejméně ze všeho básníci píší o létě.
Prostý propočet nám dovolí konstatovat, že mezi všemi ročními obdobími vede podzim
(každý básník, který má špetku sebeúcty se musí vyslovit o listí, mracích, smrti, úpadku, chladu, blátu, bouřce a větru).
Na druhou příčku se jistě dobývá jaro
(cožpak lze minout narození, zeleň, příchod tepla, přibývání dne, slunce, březnové
kočky, avitaminózu?).
Bronzový stupínek obsadila zima
(vánice, mraz, skřípění sněhu, teplo
a útulné závětří domova, dlouhý spánek).
A co léto? Co s ním, s létem?
Básníci též musí mít dovolenou.
Ani nemluvím o tom, že poezie také
má svaté právo si od nich odpočinout.

Поети наймеше пишуть про літо.
Простий підрахунок дозволяє стверджувати,
що з усіх пір року в поезії лідирує осінь
(кожен поважаючий себе поет
мусить висловитися про листя, хмари, смерть,
занепад, холод, грози, вітри).
На друге місце впевнено виривається весна
(хіба ж можливо оминути народження, зеленіння,
прихід тепла, довшання дня, сонце, березневих
котів, авітаміноз?).
Бронзову сходинку займає зима
(заметілі, мороз, рипіння снігу, тепло і затишок
дому, довгий сон).
А що з літом, ну що з літом?
Поетам теж потрібно ходити у відпустку.
Не кажучи вже про те, що поезія
теж має святе право від них відпочити.

У черзі до музею

А так одразу й не скажеш, що вона –
Гаряча штучка:
У прямокутних окулярах, якихось бездонних
Шортах, у футболці (на два розміри більшій)
З написом I love Paris, в сандалях, обличчя –
Як у класичної вчительки (з порнофільму).
На це я й повівся.
А так же зразу й не скажеш, що вона –
Гаряча штучка:
З мінусовим розміром грудей
(ну правда, навіть у мене більші!),
З товстелезним туристичним путівником у руках,
Без жодної косметики.
На це я й повівся.
А так одразу й не скажеш, що вона –
Гаряча штучка:
Особливо, коли ціле життя чекаєш еспанку,
А вона – британка,
Коли любиш брюнеток,
А вона – білявка,
Коли вона на тебе зовсім не дивиться.
На це я й повівся.

Ve frontě do muzea

Na první pohled bys do ni neřekl, že je tak žhavá: v hranatých brýlích, jakých-si bezedných kraťáscích, v (o dvě čísla větším) tričku
s nápisem I love Paris, v sandálech, obličej –
jak u klasické učitelky (z pornofilmu).
A tím mě dostala.
Ale na první pohled bys do ni neřekl, že je tak žhavá:
minusový rozměr prsou
(vážně, dokonce já mám větší),
s megatlustým turistickým průvodcem v rukou a žádné šminky.
A tím mě dostala.
Ale na první pohled bys do ni neřekl, že je tak žhavá:
obzvlášť, když celý život čekáš na Hispánku a ona je to Britka,
když máš rád brunetky
a ona je to plavovláska,
když se na tebe vůbec nedívá.
A tím mě dostala.

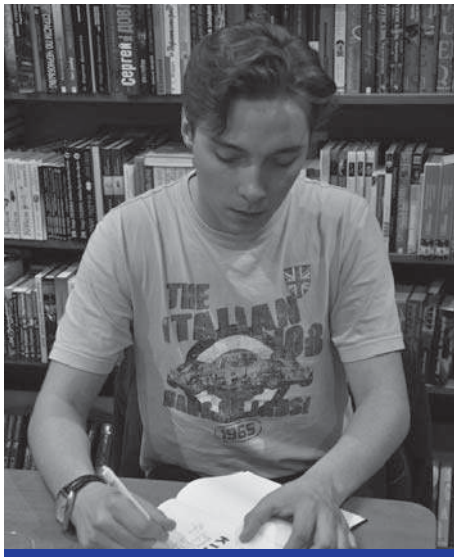

Andrij Ľubka (*1987, Riga)

– autor knih Visim misjaciv šyzofreniji (Osm měsíců schizofrenie, 2007), Terroryzm (Terorizmus, 2008), Kiler. Zbirka istorij (Killer. Sbírka příběhů, 2012) a Notaufname (německy, Rakousko, 2012). Jeho básně byly přeloženy do víc než deseti jazyků. V roce 2010 navštívil Prahu na pozvání o.s. Skutečnost, kde vystoupil na tvůrčím večeru. Předložené básně pochází ze sbírky Sorok baksiv pljus čajovi (Čtyřicet dolarů plus spropitné, 2012).

ВОСКОВІ ПЕРСНІ

Уривок з роману «Світован»

Текст: Мирослав ДОЧИНЕЦЬ

Мирослав Дочинець народився у закарпатському Хусті у 1959 році, але все життя прожив у Мукачеві, де й став відомим українським письменником та журналістом. Народився в сім'ї вчителів. Батько Іван Юрійович закінчив із відзнакою філософський факультет Київського університету, але мусив учителювати в школі-інтернаті й ПТУ, оскільки відбув шість років ГУЛАГу за націоналізм. Мати викладала географію. Друкуватися почав з шостого класу в дитячих виданнях. 1977 року вступив на факультет журналістики Львівського університету. Під час навчання був членом редколегії університетської багатотиражної газети «За радянську науку», згодом – редактором газети «Джерела». Професійну журналістську роботу розпочав 1982 року в газеті «Молодь Закарпаття». 1990 року заснував газету «Новини Мукачева», працював кореспондентом газет «Карпатський край», «Срібна земля», «Фест». Друкувався у всесоюзних та республіканських часописах «Комсомольская правда», «Известия», «Україна», «Ранок», «Літературна Україна», «Молодь України» та ін. 1998 року заснував видавництво «Карпатська вежа», в якому підготував і видав упродовж п'яти років понад 100 видань. Автор книг: «Гірчичне зерно» (1989), «Оскал собаки» (1991), «Мукачево і мукачівці» (1994), «Мункачі з Мукачева» (1995), «Роса на фігових листках» (1995), «Він і вона» (1996), «Дами і Адами» (2002), «Гра в ляльки. Жіночі історії» (2003), «Куфрик з фіглями» (2003), «Карпатський словоблуд» (2004, у співавторстві), «Енциклопедія Мукачева в іменах» (2006, у співавторстві з Василем Пагирею), «Многії літа. Благії літа. Заповіді 104-річного Андрія Ворона – як жити довго в щасті і радості» (2010, книжка ввійшла до шістки найпопулярніших видань за рейтингом «Книжка року-2010»), «Вічник. Сповідь на перевалі духу» (2012, Книга висунута НСПУ на здобуття Національної премії Т. Г. Шевченка), «Криничар» (2012), «Горянин. Води Господніх русел» (2013).

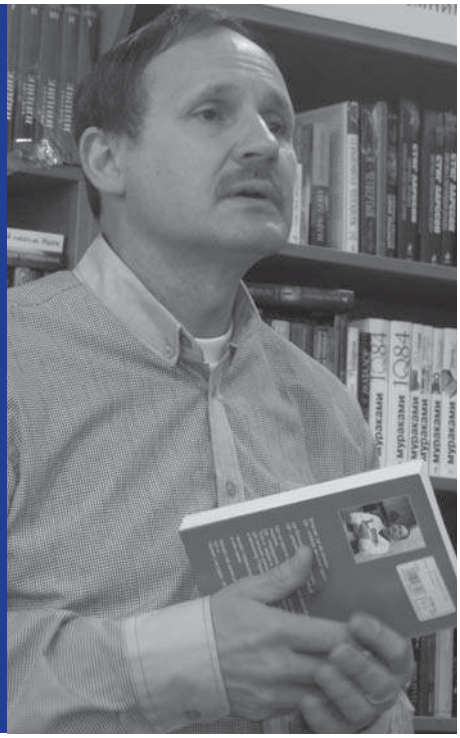

Того ранку він довго молився. Зазвичай його молитви були короткі й подячні. *(«Не давання слід просити, а дякувати за даність, за те, що маєш. А те, що тобі потрібно, дасться. Не говори Господу, що в тебе є клопіт. Повернися до того клопоту відкритим лицем і скажи, що в тебе є Господь».* Із **синього зошита**).

Ми пакувалися в триденну ходку, нарізали з автомобільної шини виступці і наколінники. Бо якщо вийдемо на Острий Кряж, там, на крем'янистих перелогах з рододендронами, доведеться колінкувати. Збиралися, планували – і не пішли. Орлан перейшов нам дорогу. З глухим посвистом пролетів над двором і загубив сірий кімлюшок. Він упав акурат перед старим – жмуточок моху, не донесений до гнізда.

– Ломикамінь, – сказав він. – Сей мох росте там, де хмари черевами труться об гребені верхів. Там, де не росте вже ніщо. Звідти нам скинуто вість, що хтось попросився до неба…

І ми відклали подорож, зайнялися різною дворовою подрібниною. А в заполудне, з самого пекла жароти вийшов дідок у капелюсі з крисами аж до рота і прошамкотів, що вмерла Студена Марта, далека родичка Світованова. І що їх челядь кличе його на «упровід спочилої душі».

Старий шукав щось очима вгорі. Там досі майже нерухомо планерував орлан, наче писав щось у синьому зошиті неба. В кожного з нас свій спосіб письма, подумав я. Лише не кожен це готовий прочитати.

Ми витрусили з одягу глицю, начистили сажею з олією черевики й вирушили на похорон. Мовчазною була та дорога. Як і належить бути дорозі до мертвих. Прийшли надвечір, у пессі голоси, як тут кажуть. Сільце було прорубане в чорному дубовому лісі, а понизу перехоплене обручем боліт.

– Тут люди посіяні з неба, – сказав мій поводир. – Сюди не доп'ялися ні татари, ні хозарські лихварі, ні мадярські жандарми-піряники, ні російські колгоспи. Тут час загус, як смерекова смола…

Справді, тишу спочатку бачиш, а вже потім чуєш. Село називалося Древоділи. Село дерев і людей, що справіку жили деревом. Ми йшли вуличкою, на якій цвів дикий тмин. Інколи повз нас проходили самотні коні з уважними ліловими очима. Або спурхував над головами дятел. Перелісся тут зливалися з садами. Виноград «опорто» дерся на в'язи. Замшілі валуни й мурашники показували межі між садибами. Воріниць не було, двері зрубів підпирали віники або коцібани. І людей не було – всі на «упроводі». Тут громадою приймали нове життя і громадою випроводжали смерть. У дубовому деревищі-труні, з дубовим хрестом – під шатра дубових крон. Щоб жолуді закрили очі, а коріння сплелося з кістками у вічній тверді гори.

Подібного похорону я не бачив ні до того, ні після.

Небіжчиця лежала посеред хати на столі. Деревище було встелене кучерявою пахучою стружкою, тіло вкрите білим мереживним покривалом. Голова в хустці сивого кольору. Руки на грудях, на двох пальцях – воскові персні. Ознака того, що вмерла дівкою, незайманицею. Строге мармурове обличчя майже без зморщок, хоча мала далеко за сімдесят. Збоку, на ладі, жінки читали Псалтир. Книгу передавали одна одній. Та, що приймала її, підводилася і вмочувала пальці у воду. Тягучі речитативи псалом тріпотіли під сволоком, як зграя нічних метеликів. Тоншала непрочитана решта книги, і тоншали, загострювалися при опливлій свічці риси обличчя покійної. В синіх сутінках воно молодшало, матово світилося.

Заходили знадвору люди. Свічка кліпала до кожного. Чоловіки ребром долоні хрестили «смирть», приплющували очі і виходили. Жінки нахилялися і щось шептали над труною. Незаміжні дівчата торкалися воскових перснів і зводили очі д'горі. За останньою вийшов і я. Посеред двору горіла ватра і на тринозі кипів великий казан. Жінки-сокачки патрали курей і ки-

дали у вариво. Тут же, на довбні, сікли зеленину, моркву, каралаби, розкачували тісто з яйцями і різали на тонку локшину. З пахучої пари стирчали жовті, як віск, півнячі ноги. Збоку грівся лист бляхи, на нього насипали жмені цукру і збризкували соком м'яти. Цукор закипав у слюду льодяників. Їх кололи на друзки і роздавали дітям. В печі під айвою пеклися баники – довгасті пироги з горіхами, сиром і маком. Змішані пахощі страв і печива навально ходили двором.

Тут-там порскав смішок, зривалося гигикання. Дітваки-підлітки дістали десь віжки і за хатою купками почали перетягуватися, з вищанням падали в траву. Старші бавилися в інше. Один тримав на колінах шапку, інший ховав у ній обличчя, а хтось підбігав і бив його ззаду. Якщо вгадав хто, той «нюрився» в шапку. Коли стемніло, в ігри втягнули й дівчат. Вигребли вугілля з ватри, замастили руки. Підбігали до дівчат і чорнили їм обличчя. Ті не кидалися до мийниці, почергово підводилися з лавки і вказували пальцем на зловмисника. Хлопець підходив і губами стирав сажу з їх щік, шиї. Відтак дівчата мали «відбілювати» їх…

Потім на вигоні замиготіли вогники, червоно підсвічуючи збуджені обличчя. По колу ходила запалена скіпка. Обережно, затуляючи долоньками, передавали її з рук у руки. Бо як загасне в якоїсь дівчини, вона мусить обцілувати всіх хлопців. А за хлопцями ревно стежили свої, щоб нишком не дув на вогник, бо тоді всі цілунки зривав він. Ялинові лучини тріщали, перебиваючи звук невмілих юнацьких поцілунків. А в світличці своїй лежала баба-дівка, направду вже студена, і шал цих ігор, видно, довершував її мирську невтоленість, недолюбленість. Як останній поклін грішного світу.

Чоловіцтво сиділо кружка під шопою. До них винесли з льоху відерце – пронизливо запахло ізабеллою. Горнятко пішло колом. Посередині, на поліні, сидів «Іван-пан» і зачерпував вино. Той, хто брав питво, казав щось про нього: «Який з нього пан? Ліс заліз йому в городець, а він дітей за хворостом жене». Випивав, струшував краплі на солом'яну потеруху й передавав посудину далі. «Який з Івана пан? Сорочка зимою і літом – одним цвітом...» «З Івана пана? А хто нам так сокири і мотики закалить?..» «Не пан він своїм рукам, бо за паленкою тягнеться. Не пан голові, бо за чужими невістками думає...» «Так запанів, що на гостинки ходить, а сам не кличе…»

Про мертвого говориться лише добре. А про живого – навпаки. Щоб смерть не дочулася про його чесноти й не забрала дочасно. Так ці древоділи весело й завзято, під винну чашу, промивали одне одному кістки. І що більший ліпили на бідолаху гріх, тим гучніше сміялися разом з ним. То було якесь прилюдне очищення. Очищення сусідством смерті, яка прийшла не до них.

Жінки розносили паруючу курятину, присолену й приперчену паприкою. За тим – поливку з котла, в мисках блищали проти місяця дрібні монети жиру. І кожному підносився на виноградному листку шматок баника, що стікав на пальці солодкою начинкою. Доївши печиво, ми обсмоктували ті листки. Біля мене, зігнута в ключку, сиділа дрібненька бабуся, цюкала гострою бородою об коліна, примовляючи:

Марто, Марто, списана карто.
Дівице-сестрице, серця царице.
Невінчана жоно, няньова дочко,
Допливла до межі живота твого бочка.

Дивна то була молитва-пісня. Молитва чулого серця. Я наважився запитати її, чи Студена – це прізвище померлої.

– А де, назвисько їй таке притулене людьми. Відай, від серця, вистудженого за життя. Ми з нев перевесниці, дівували купно. Ми крихкі, мамчині, а вона – тверда, як праник, хапка на всяке ділання. Однов руков косила, два плати сіна нараз несла, а конем правила без сідала й узди… Двойко з вітцем жили, бо мати сплівла кровлю за другою дитинкою. Наші люди – бочкарі. Мартин няньо теж майстер, Богом значений. А вона коло нього ґаздинька з пеленок. Білоголова вдалася, таких у нашому сурдику більше не стрінеш. Як у тій співанці: калинонька білоцвітна… Усе в їх хижі ладом, усе Божим чином. Та бідного, кажуть, гадина й на коні вкусить. Не обійдеш тим конем судьбину, не обійдеш. У нас дівоцтво скоро стигне, грудки надули сорочку – і вже відданиця. Галайда під дубник, на ігрище, до гусель. Там легіні крутять дівками, як кужілками. Одну стис, другу примовив, третю веде за руку на свою дідорню. Хто кличе, за того йдуть. Перебирати ні з чого: того дерево прибило, того звірина роздерла, того вхопили на войну, а хто й сам зійшов на діл, до легшого хліба. Дівки щасні, котрих беруть. Лише не Марта. На дівку такої кости й такого роду кождий лакомиться. А вона, як дубина на тому прилюбному вітрі, – ні до кого не гнеться. «Перебираєш – зазбираєш», – не раз їй казали ми, цімборки. А вона: «Жолудь тім'я не розколе, дівування серце не загірчить». Так, гейби сама собі наворожила… Прибився до наших бочкарів промітний молодий шваб із Мукачева. Рудьом покликався, бо й у самого на голові ціла копиця горіла. Той Рудьо скуповував бочки, а при тому навчав нашу челядь: «Порожню посудину клепаєте, порожню продаєте. А спровадите її повною – множте хосен на п'ять, а то й на десять перстів». – «Оно так, – гуділи люди, – та що в бочки пхати?» – «Чи мало що? Гриб, ягода, сир, вурда. А свиней таких ціла Мадярщина не знає. З жолудів тиють ваші свині. На солонині по п'ять пластів м'яса. Соліть, – і в бочки. А далі вже моя жура…» Мартин няньо перший зголосився, то Рудьо в них і звивався день при дні. А за ним – і Мартині очі, і голова, а пак і серце. Коби дівка віща, то не шла би в ріща… Збирався Рудьо повезти на Дунай гриби й солонину, показати там винні бочки. Вернеться, казав, – поберуться. Забере її до Мукачева, під самі костельні мури. Буде жити, як княгиня. Бо й він прикипів до Мартіки – так її називав. Як-но увидів її, очі запалилися, як волосся. Ніби за вогнем прийшов. Було межи ними люблення, та не було гріха. Бо отець, як барткою, відрубав при обох: «На постелю – лише через вінець. Бо держать мене в сьому світі дві чести: моя ремісна і доньчина. Як два крила. З одним летіти тяжко…» І рушив Рудьо здоров, поплив ще з двома сирохманами. І стекли, як вода з листа. Довго не було поголосу. Марта ціпила чекання в устах, набіло витискала з них кров. За півроку прицабав один з тих бездольників, обдертий і висхлий на гужівку. І розказав про їх пришту. Допливли аж до Волощини, і десь під берегом привартували їх збуї, може, й цигани. З ланцовими ціпами. Першого нараз оглушили, другий дався в плавбу, а Рудьо довго з ними змагався. Дуже його потовкли, запхали в порожню бочку, забили її і друтили в воду. Той, що спасся, з корчів на те позирав, і тепер розказав… Ліпше б того знаття не було. Марта по тому якось обмерла. Не так тілом, як душею надірвалася. Бочилася челяді, німувала, по хащах никала розмаяна. Присяде над поточиною і гребе рукою, помагає воді – «най Рудьо скорше пливе домів». А раз старий застав її в шопі зі свердлом. Пробивала діру в готовій бочці. «Варуйся, Марто, що дієш?» – «Продих роблю, щоб мав чим дихати Рудьо…» Та Господь милостивий, сироти в нього на першому взорі. Вийшла з тої біди Марта, розв'язала собі світ. Вже не дівка – жона жоною, за двох чоловіків руки служать. А й голова. Той дільний вузлик, що Рудьо заснував, вона потягла далі. Їх двором ціле село годувалося. Тоді й бочки наші радо брали, і в бочки було що класти. Марта вела тому спіх і лік… Доки руські не прийшли. Потягли їх із вітцем до Мукачева – куркулі! Під зиму старого пустили, вернувся, як на чужих ногах. У руках скибка тряслася, не те що струмент. А Марту погнали в Сибірю… Десь за сім літ вийшла в село жона – не жона: стрижена під дітвака, в куфайці й чоботях зі свинської шкіри. Вітри стягли всі зморшки з лиця, вицвілі очі сміються. Марта! Пішла білою, вернулася білою. Лише та білота якась инша. Сива білота. І дерево на їх хижі посивіло без живої душі.

ВІЧНИК

Сповідь на Перевалі духу (уривок з роману).

Текст: Мирослав ДОЧИНЕЦЬ

Якщо світова людина вийшла з моря, то людина карпатська, вочевидь, вийшла з лісу. А може, ніґда з нього й не виходила. Бо тут нам дихається волею, тут живе наша краса, наша казка, тут наші скарби.

Та мене у втечі з дому ніщо не тішило. Йшов, як у дурмані, йшов у безвість, правлячи на румунський Марамуреш. Ще не знав, як буду перебиратися на той бік, гадкував на контрабандистів, що носили звідти миндруспирт. Ніч передрімав, як заєць, у покинутій стаєнці. Підкріпився ягодами, напився студениці, від якої ломило зуби. Збиті про ярках ноги самі збочили на возову колію. Людей не було чути, і я дибав не криючись. Коли раз підсік збоку мене оклик: «Стій!»

Я завмер, спустив на землю тайстрину. «Ні руш ні руками, ні ногами!» – скомандував по-чеськи другий голос. Крізь листя черленіли бинди жандармських шапок. Мить – і я вчув на ребрах холодок сталевих цівок. Коли мої документи й цуря були перебрані, скували мені зап'ястя ланцком і погнали вздовж Тереблі назад.

Сонце пражило на полудень, коли мене завели в кам'яну хижу з дротяним визором без скла. Обабоки стояли тесані лавиці, а посередині – вкопаний у землю дубовий ковбан замість стола. Звисав іржавий ланець із каріками. До них тут уже не приковували, вже й не вішали нікого на дворовій шибениці. Тепер замість неї на горбі бовванів чорний трираменний хрест. Попри нього, бувало, ми їздили з дідом за ропою в Шандрово. Дідо брав уліво, бо коні сахалися того кургану, кусали вудила.

Закля – так називали се місце, закляте місце. А моя темниця тоді була судовою темницею. Сюди звозили конокрадів, опришків і тих, хто переступав віру. Тут вони дочікувалися суддів з Хуста чи Мукачева. Тут же, на вулиці, їх вішали на конопляному мотузі. Бубнар скликав на церемонію людей, у церковці дзвонило. Коли злодіїв не було, хижа стояла без замка, бо подорожні туди боялися ступити, навіть коли їх заскакувала буря.

Я був у розшуку, і тепер мав чекати тут, коли з поліційної управи прийде рішенець по моїх документах. Нічого доброго не чекав. Залишалося хіба покласти свою журу в руки Господні. Принесли півхлібини і кендир води. Та їсти я не міг. Заважав сморід, кисло-нудний душок. Може, то був запах арештантської туги й одчаю, якими просяк глиняний піл, стіни й дерево. Запах душевної агонії, в якій доживали останні дні ворохобні люди. Тому я не міг спати лежачи. Здавалося, щока тулиться не до дошки, а до студеного мерця.

Сяк-так пересидів я довгу ніч. Удень мої гіркі мисли якось розвіювали голоси возарів, що долинали з битої дороги, і гугнява «пісні чка» жандарма на сторожі під тюрмою. Світ жив, галайкали діти, цвірконіли птиці. Я підкріпляв себе думками про любимого мудреця Сократа, якого світ теж запхав наприкінці життя в темницю.

Та знову запала ніч, темінна, липка, напарена близькими старицями ріки. Лише комарі і подзвін моїх кайданів будив мертвотну тишу. Нараз я й не вчув, що поряд дзенькнуло инше залізо. Місяць, як медова диня, стояв у прорізі вікна. Я побачив залізного павука, що вчепився в штаби вікна, і від нього, як павутина, тягся на вулицю шнур. Тихо заіржав кінь.

«Цурік, Пішто! Ді, здихляку! Ану ді!» – глотив на вулиці сердитий голос. Решітка знадвору видулася і вирвалася з клинців. У пройму влізла чорна голова. «Вставай, каранику! Доста гнити».

Я став на підвіконня і скочив у порошану траву, що ще не встигла спити роси. Збоку, без шапки, непорушно сидів оглушений вартівник-жандарм. Мене штовхнули у воза, і колеса заскрипіли ріновищем.

Люди в возі їхали мовчки, як неживі тіні. На другому селі двоє зіскочили на землю, і розтанули в сутіні. Нас лишилося троє. Дорога забирала все вгору. Волога свіжість із лісових верхів обтяжувала одежу, глицями шпінкала відкрите тіло. На якомусь дворі ми лишили коня і рушили пішки мокрою отавою. Скоро затріщав потік. Хлопи поклали гвери, напилися з рук. Старший підсвітив сірникачем мою твар. Його жовтуваті зуби під закрученими вусами. Владно притяг мої руки до пня і двома замахами топірця розсік ланцюк.

«Чи знаєш, хто я?» – запитав позіхаючи. «Шугай», – несміло виповів я. Він хіхікнув: «Чув про мене?» «Хто не чув». «Добре кажеш. Боїшся мене?» «Не знаю. Нащо я тобі?» «І я ще сього не знаю», – знову хіхікнув. Силувано, не по-доброму.

Далі ми йшли без слова. За годину стали, під ногами хруснуло паліччя. Збоку бовванів стрішок із настеленим сіном. Шугай витягнув пляшку з кукурудзяною гичкою, смачно глитнув. «А тепер – спати, братове», – зморено видихнув і заліз під овечу кожушину.

Пробудився я голодний, як крадений кінь. Тріщала суха ламань у ватрі і десь на Менчилі трубів олень. А може, то голосила вівчарська трембіта. В казані над вогнем моркотіло вариво. «Дим тягне долом, – сказав Шугай, – буде дощ. Юро, принеси мнясо з потоку».

Буцматий дітвак років чотирнадцяти, його брат, відсунув валун і витяг із крижаної води баранячу лаб у. Старший Шугай курив тонку піпу зі срібною покришечкою. Я крадькома поглядав на нього, таячи розчарування. З людських поголосів і страхів жандармських поставав витязь, що міг на плечах винести вола в полонину, бив ворону на льоту, а сам був заворожений від кулі. Коли в нього поціляли, то на очі являлося опудало, а не живий челядник. По сім ножів у нього стирчало з кожного ока – так його малювали ті, хто стрічав. Міг паном убратися і пити з нотаром у ресторації, міг по базару ходити в жіночому сукмані і зі скляним монистом. Мав на чоботах оленячі копита, аби сліди ховати. Половинив багаті скотарські стани, роздаючи маржину худобним людям. Тряс лихварів, розбивав жидівські бовти і корчми, оббирав на дорозі замогливих базарників. Якщо не корилися, міг із братчиками перевернути їх вкупі з возом і кіньми в ріку. Щедро гостив жеброту, вдовиць наділяв харчем і шматтям. Зате як збиткувався з жандармів! Було, що розсипав медову кригу і приводив із хащі ведмедя на їх засідку. Кому страх смертний, а кому сміх.

Поліція просила уряд вирубати всі кущі вздовж дороги з Хуста до Колочави, а в лісах нарізати просіки, щоб не було приволля шугайовим збуйникам. У кожному сільці клали жандармський пост, протягали телеграфний дріт. А й се не помагало. Мукачівські новинки гриміли, що з Праги, Братислави й Брна направляють летючу сотню жандармів, аби пантрували Миколу Шугая (в селі його кликали Никола Сюгай) і його чорних хлопців. Ще й готували до обльоту гір аероплани. Цілу війну оголосила влада сьому заклятому бескиднику. Тепер він стояв переді мною: невисокий, коренастий, набитий, як дубовий гриб. Вже не леґінь, ще не поважний ґазда. До повнявого лиця прилип брезклий осміх, ніби чоловік оцту лизнув. У бистрих, уважних, очах сіклися то скалки льоду, то білі бритви. Випнуті порослі вилиці виказували тверду, затяту, свавільну натуру. Одна половина лиця виділася мені сірішою, блідішою. Може, через те, що коло ватри сидить за одним боком, подумав я. Мав він на голові солдатську шапку, навернену на вуха. Під довгим гумовиком блищали м'які шкіряні постоли. Брудні кощаві пальці стискали, як птиця галузу, чубук. Мулька тривога повнила простір довкола сього чоловіка.

«Можеш мені не розказувати про себе, я й так усе знаю. Мені кожний листок шеп-

че. Мені вітер пошту носить. Мені доста раз глипнути на хлопа, аби спізнати, що то за потя, – говорив він ніби не до мене, а до своєї люльки-файки. – Чому ти на жандарма напав?»

Я все йому розповів. «А, песся кров! З'їли би'го воші! – кляв Ружічку. – Хочеш, я спущу'му кишки?» Я не хотів, сказав, що перегоріла в мені хіть мстити. «А даремно. Помста – солодка страва. Люди плещуть, що ти мій поплічник, що пок ликаєшся моїм іменем. На людський роток не навісиш замок. По всій Верховині, підкарпатській Гуцулії й по долинах я на язиках. Шугай – злодій, Шугай – збуйник. Хе! А такого шовкового, як я, ще поглядати. Та раз із мене людський поговір зробив злодія, мушу потрафляти сій брехні. Кажуть, злодій! Ти видиш мої статки: німецький гвер і пазуха патронів. Я не те, що своєї, а й няньової хижі вже не маю під Сухарем, бо спалили її за мої гріхи. Все, що настарав, – постіль під корчем, ліщинові обороги, а маржина – олені й дикі свині. Шугай – злодій, Шугай – ворог держави!»

Він розпалювався, і ліва вилиця його ще більше біліла, аж мертвіла. «Се я до них прийшов порядкувати, чи вони приперли в мої гори? І зачали чесати мене залізною щіткою, як паршивого вола? Спершу мадяри загребли на фронт. Там кулаком у писок – така їх вояцька наука. Овва, ще ніхто Шугая не вдарив, аби йому так зійшло. Я капрала довбенкою по голові – і тягу! Прихопив два карабіни і ташку патронів. Мені в хащах се придасться на звіра. Та вони з мене самого звіра зробили. Раз піймали, ще раз – і на фронт. А я і вдруге повернув голоблі, і не з порожніми руками. Вівчарю собі тихо на Дьордяві, городжу сіно, дичину добуваю... Тут румуни зайшли, і стрекочуть з порогу: «Есте бань? Маєш гроші? Тоді давай худобу, фураж армії, а солдатам – сир, яйця». Се кажуть ті, що мене злодієм називають. Понапивалися дармової горілки, дівок по городах ловили, паскудили. Як твій жандарик. То скажи: як з такими без патронів говорити?!»

Що я міг на се сказати? А він далі правив, підігріваючи злість ковтками зі скляниці: «Відсидів я і в румунській цюпі, скусив глевкої мамалиги. Прийшли треті – чехи. Жидам правду дали, а верховинців загнали в ліси дерево для них тяти. За весь білий день хіба на сухий хліб заробиш. Землиця закладена, податок – як зашморг. У хижі – одна сорочка на всіх, зате гертика майже в кожного. А вони ще ходять і переписують добро, аби не дати бідноті спасенний пайок – тайстрину мелайної муки. Насміхаються, в бочки з капустою мочаться. Біда би їх побила! То що, мав я служити їм вірою-правдою? Мав чекати, доки мене дерево в лісі сокрушить чи дараба на крутому розвороті переламає руки-ноги? Чи смиренно гадкувати, коли ще й четверті прийдуть з польського чи руського боку? Ходьте, потопчіться й ви на вошивій русинській гуні... Го, го, не народився ще той пан, ні свій, ні чужинський, якому б Шугай дав собі на голову накласти! Агі, не я, а вони переді мною колінкують, кулі моїй кланяються. Своїми писками нечестивими мою святу землю цілують. Чуєш, цімборику?»

Я чув. І шкіра мені бралася морозом. Та враз Шугай звернув на инший тон: «Маю для тебе роботу. Гія мені стулити файне письмо. До самого губернатора, а може, й до президента в Прагу. Добрі гроші голосять за мою голову – 3000 корун. Але я більше можу дати за свою свободу. Я при собі по двісті тисячок ношу. Де куля не вцілить, там золотий трафить. Не жандармів я боюся, не шибениці, а людської слабости. Знаєш, скільки за Шугаєм ротів ненаситних? На мої гроші п'ють, гуляють, ґаздівства збивають. Мені на крейцер поможуть – сто дістануть. Та ще й гріхують, що мало, що чести в мене не мають, а самі обзираються, аби тінь Шугаєва на них не впала. На смітті й когут гордий. Моїй довірливій Ержіці голову баламутять, шепчуть про мене всяку паскудь. Писячки!» Ми наїлися кулеші з бринзою і м'ясом. Життя випогоджувалося. Зате погода показилася, як і провістив Микола. З буків зацяпало. Шугай стягнув плаща і подав мовчкуватому Юрі, кудись його виряджав у долину. Широкий черес перехоплював його гнучкий стан. Такі ремені сокотять лісорубові поперек і можуть захистити ребра від падаючого бервена. З череса звисав золотий годинник. На сорочці яскріли скляні ґудзики. Вузькі вовняні гаті обвивали ремінці постолів дорогої роботи. Щось середнє між панком і циганським вийтом було в його парсуні.

Коли Юра відійшов, Микола задумано мовив: «По правді намірився я сам здатися владі». «Як?» – вихопилося в мене. «А так. Напишемо просто і коротко: Шугай сам прийде з каяттям, кедь дадуть легітимацію, що карати його не будуть, а призначать служити в жандармерію, де він користи принесе за десятьох. І тоді запанує спокій і порядок на Верховині».

Я не вірив вухам: що говорить сей чоловік? «І ти не віриш. Я сам собі не вірю, але чинити мушу саме так. Вовк чує напасть. А чехи пристануть на моє слово. Кого бояться, того шанують. Такого жандарма ще не було в Підкарпатті, яким я стану. Я два фронти пройшов, я крейцер у воздусі поціляю, я на ведмедя з ножем іду, я кожний камінчик пізнаю від Вігорлата до Говерли і знаю, хто чим дихає. Вір мені, хлопику: прокляті найщирішими святими стають, недруги – найліпшими слугами. Шугай себе ще покаже вивернутим боком. А кедь не дадуть на се згоду, рознесу судову кафедру в Хусті, пущу на вітер, як пір'я. З гранатами піду на Прагу й Будапешт. Так і запишеш».

Видобув із-за череса шкіряний гаман, витяг складений папір і простяг мені. Поки я писав, він нерухомо сидів поряд, склавши побожно руки на грудях. Коли я читав супліку, Шугай зубато всміхався: «Люблю вчених людей, по писаному все так красно виходить, як у попівському казанні. А я лише два слова знаю писати. В мадярському війську більше не вчили – нащо русинській свині грамота! За короля можна й так умерти». І він натужно вишкрябав під письмом: «Шугай Міклос».

Ми сиділи під дашком відкритої колиби («Двері боюся класти, все мушу видіти, чути, як заєць у траві»), слухаючи шемрання дощу. Стояли напоготові приперті два кріси. На прикладах мали вирізані великі хрести. Хрестик був випалений і на стовпі, що підпирав стріху.

«Перед тобою дві дороги, – сказав Шугай. – Або до мене у ватагу, або на румунський бік. Там серед циганоти легко загубитися. Аби лише жандармам не лізти в зуби, бо для них двадцять п'ять палиць на гузицю – як добрий день». Я сказав, що в лісі не звикнуся, піду на румуни. «А я хащею похрещений, я без неї не годен, – потеплів він голосом. – У нашій родині переказ такий, що прабабка не мала дітей і пішла до ворожки; та каже: діти народяться, але такі, що волітимуть лише в лісі жити. Так і пішло. І діда, і няня все в бутин тягло. А я з хащі й не виходжу. Вона дражнить мене, як звірина стрільця, як риба рибаря. Мені на ширіні дихати нічим, народ геть завонявся. Пожирають одне одного гірше, як тварі в лісі. Душа Божа ціну втратила. По всьому Волівському окрузі убивства чиняться. На дорогах по трьох кладуть, кишки випускають, ночами до хиж лізуть, де на якусь коруну міркують. Сокири, ножі, кров. Жінці в коліно гвізд забили. Аби їм з кісток м'ясо відпадало... І все на Шугая вішають. І вбивцям, і поліції се на руку. А Шугай, куди править – туди цілить, ще ні разу нікому в черево не стріляв, не зняв топір на хрещеного. А як стріляв, то лише обороняючись.

Се добре знають чеські офіцери, та лукавлять, хитрують. У круте дерево кривий клин б'ють. Вони коло мене в сметані купаються. Чи знаєш, кілько держава вділила на мою ловлю і на підкуп різний? Чотириста вісімдесят тисяч! Є з чого поживитися жандармському кодлу, матері їх хрін!»

....

Було видно, що любить похвалитися, але за тою хвальбою крилося немало й насущної правди. Я поглядав на Шугая і думав: либонь, се і є оживлена душа мого народу, мого маленького гірського окрайця Європи – сплутана душа, що, як птиця-мрія, б'ється у сліпій своїй убогости, неуцтві та забобоні і вибухає помстою і жаданням справедливости.

ЗДИЧАВІЛА КОРОВА

ZDIVOČELÁ KRÁVA

Текст: Богуміл ГРАБАЛ | Bohumil Hrabal
Переклад:
Тетяна ОКОПНА

У нашій місцевості всюди повно бездомних собак – собак, що їх повикидали з машин, і тепер вони цілими днями просиджують біля заправки чи місць відпочинку в лісі й дивляться на кожного водія, що вирішив зупинитися: чи не його це часом хазяїн? Але власники цих псяюк не зупиняються, щоб пригорнути до серця свого вірного песика, ні, вони радше зупиняться, щоб викинути з машини ще одного й швидесенько дременути геть – тож різних псяюк у нашому лісі доста. Це й на дорозі видно, бо ці пси навчені, що на господаря треба чекати там, де тебе залишено, як то буває, коли хазяїн іде купити молока, чи хліба, чи газету, коли тільки легенько прив'язує песика до ручки й за кілька хвилин повертається. Собаки, які чекають свого хазяїна, завжди найтихіші, але невдовзі починають роззиратися навсібіч, заглядати у вікна крамниць: а чи не йде вже господар? Ну та й у місті часто побачиш: стовп, а до нього прив'язана вівчарка, і сидить вона там і до обіду, і після обіду, і все дивиться на двері магазину – чи не вийде хазяїн? Так кожна псина походжає туди-сюди й чекає, коли вже нарешті з'явиться його власничок і він знову буде зі своїм паном-господарем удома – і вони в години тиші без кінця святкуватимуть потаємний зв'язок між господарем і його собакою. Собаки бігають часто й трасою, і щойно загоряються фари й починають сліпити рефлектори, коли машина пригальмовує, псяюки відразу ж підбігають, тішачись, що це вже очі їхнього господаря, але колеса вантажівок не знають жалю – розпластають пса, ніби пляцок, і стане з нього доріжка, килимок перед ліжком; і так поки доїде чоловік від нас до Праги, зустріне дорогою таких десять, а то й дванадцять розкатаних по асфальту собак, чи радше їх удвічі збільшених пласких зображень, з яких будь-хто з водіїв може зчитати, якої породи був той чи інший вірний і нещасний чотирилапий. І от один такий собацюра, мабуть, удома спав на соломі, тож і в нас улігся у корівнику, а коли доярки прийшли в хлів годувати худобу, подумав, що це йде його хазяїн, його пан-господар, але, побачивши потім, що це хтось чужий, почав гарчати, очевидно, стеріг ту солому, на якій спав. От і довелося мені, оскільки я якраз ніс службу і отримав повідомлення, що в корівнику на соломі прилаштувався підозрілий собака, піти туди й зі службового пістолета його пристрелити. Коли я прицілився, він став на задні лапки, а передніми просився, щоб я в нього не стріляв, щоб залишив його жити, бо йому треба йти й знайти свого господаря, свого повелителя. Після другого пострілу він сконав, і його відразу ж понесли білувати, бо в нашому селі печеня із собачатини вважається делікатесом – та, зрештою, це правильне й найгуманніше рішення: якщо у собаки немає господаря, то треба пустити його на печеню, як це роблять наші бригади дорожників: вони кожного приблудного собаку забирають до себе, зграї собак потім ходять за ними в магазин чи супроводжують їх до пивбару – і ці робітники гарно з ними поводяться: віддають їм те, що лишилося від обіду, чи куплять їм цілий ящик молока – не сказати, щоб вони дуже любили песиків, але вгодований собака – смачніший, а якщо ще й молоком підживлювати, то м'ясо буде куди ніжнішим. І так вони собі щотижня тихенько вбивають одного песика ударом труби по носикові, потім обббіловують і запікають. Інколи, звичайно, і двох песиків на тиждень, і ніхто не має права тримати через це на них зла, тому що кого й справді варто було б влупити трубкою по носі й здерти з нього шкуру, так це з господаря, який викинув свого псяюку з машини. Одначе! Коли я стріляв у цього собацюру на соломі, перелякалася одна корова, ялівка, красуня звідкись аж з Мекленбурга, так от вона відірвалася й посунула прямісінько на мене, бо я стояв у дверях із пістолетом. Я заледве устиг відхилитися, як корова промчала повз мене, немов бик на кориді – повз тореадора, і я відчув, як вона обтерлася м'яким боком мені об форму й об відзнаки, які я ношу на грудях, і, задравши хвоста догори та вирячивши від страху очі, мекленбурзька корова перескочила через огорожу навколо корівника й зникла в лісі. Я розпорядився, щоб фуражири йшли її шукати, але куди там: хіба знайдеш корову в керських лісах! Це як шукати голку в копиці сіна! Через місяць на корову наткнулися грибники, але я такого страху нагнав їй своїм службовим пістолетом, що, уздрівши людину, вона знову задрала хвоста й, продершись крізь молодняк, утекла, мов ударена мішком з-за рогу. Тепер нашими лісами пересувалися не тільки бродячі собаки, а ще й ко-

NÁŠ KRAJ je plný zatoulaných psů, psů, kteří byli vyhozeni z auta a teď vysedávají u pumpy anebo na odpočívadle v lese a dívají se na každého řidiče, který zastavil, zdalipak to není jeho pán? Ale páníčci psíčků nezastavují proto, aby se shledali se svým věrným psíčkem, spíš zastavují, že vyhodí z auta dalšího psíčka a rychle mu ujedou, a tak psíčků v našem polesí je sdostatek. Taky to je vidět na silnici, protože psíčci vědí, že na pána musí čekat tam, kde je opustil, tak jako by si šel koupit mlíko nebo chleba nebo noviny, přiváže jej nalehko ke klice a za chvíli se vrátí. Psíčci, kteří takhle čekají, jsou nejdřív tiší, ale pak začnou šmírovat, dívat se do oken krámů, zda nejde jejich pán? A tak se i ve městě stane, že u kandelábru je přivázaný vlčák, a je tam dopoledne a odpoledne a pořád se dívá na dveře koloniálu, zda jimi nevyjde ten jeho pán? A tak každý ten psíček chodí sem a tam a čeká, až jeho pán se zjeví a zase bude se svým páneckem doma, kde v tichých hodinách budou slavit na pokračování tajemné spojení pána a psa. Na hlavní silnici pobíhají psíčci, a když pak září světla a reflektory oslepují, když auta zpomalují, psíčci běží a myslí si, že už to jsou oči jejich pána, ale pneumatiky nákladáků jsou nelítostné a vyválcují psíčka na kobereček, na dečku před postel, tak než od nás dojedete do Prahy, tak potkáte takových deset, někdy dvanáct rozježděných psíčků do dvojrozměrného obrazce, ze kterého každý řidič může vyčíst, jaké rasy byl ten věrný a nešťastný psíček. Jeden takový psíček, asi že spával doma na slámě, tak si lehl v našem kravíně, a když šly dojičky krmit, tak myslel, že to je jeho páneček, jeho pán, ale když viděl, že to je někdo cizí, tak vrčel a hlídal slámu, na které asi spával. A tak já, který jsem měl službu, byl jsem upozorněn, že na slámě v kravíně je podezřelý pes, a tak jsem šel a ze služební pistole jsem ho zastřelil. Když jsem namířil, tak psíček stál na zadních a předníma nožkama prosil, abych ho nestřílel, abych ho nechal žít, protože musí jít a najít svého páneckа, svýho pána. Dvěma ranami padl a už ho nesli, aby ho stáhli, protože psí pečínka je v naší vesnici pochoutkou, a koneckonců je to tak správný, pes, když nemá pána, tak je nejhumánnější udělat z něj pečínku, tak jako to dělá skupina dělníků na dálnici, každýho zatoulanýho psíčka si vezmou k sobě, skupiny psíčků chodí s nimi nakupovat nebo doprovázejí je do hospody, dělníci jsou na ně hodní, dávají jim zbytky od oběda, anebo jim koupí celou basu mlíka, ne že by měli rádi psíčky, ale vykrmený pes je chutnější, a mlíčkem když je futrovaný, tak je jeho maso křehčí. A tak každý týden jednoho psíčka trubkou do čenichu bezbolestně zabijí, stáhnou a upečou. Někdy i dva psíčky týdně, a nikdo jim to nemůže za zlý mít, protože kdo by měl být zabit trubkou do čenichu a stažen z kůže než jeho pán, který jej vyhodil z auta. Ale! Když jsem střílel toho psíčka na slámě, polekala se kráva, jalovička, krasavice až odněkud z Meklenburska, a utrhla se a rovnou letěla na mne, protože jsem stál s pistolí ve dveřích. Jen jsem uhnul, proletěla kolem mne tak jako býk koridou kolem toreadora a cítil jsem, jak její chlupy se mi otřely o uniformu a o řády, které mám na prsou, a se zdviženým ocasem a hrůzou v očích meklenburská kráva přeskočila plůtek kolem kravína a zmizela v lese. Dal jsem příkaz, aby chovatelé ji šli hledat, ale kdepak kráva a hledat ji v kerském polesí! Jako jehlu hledat ve stohu slámy! Za měsíc byla spatřena ta kráva houbaři, ale jak viděla člověka, tak jsem jí nahnal strachu s kouřící služební pistolí, tak zdvihla ocas a proletěla mlázím a prchala jako pominutá. Tak v našem polesí kromě zatoulaných psů se ještě navíc pohybovala kráva, zdivočelá meklenburská jalovice, pětimetrákový kus. Povídám, máme hon na podzim, tak co, svolám myslivce, protože já jsem i myslivec, právoplatný člen mysliveckého spolku, a krávu zastřelíme, když ji napřed vystopujeme, protože zdivočelá kráva by mohla zaútočit na člověka a člověk je měrou všech věcí nejen v myšlení, ale i ve skutečnosti a tuplem dneska, kdy já s ostatními soudruhy střežíme podstatu socialismu proti nepříteli, i kdyby tím nepřítelem byla zdivočelá kráva. Tak na sobotu jsme přijeli na traktoru JZD, toho JZD, kterému utekla kráva, a rozestoupili se do roje a postupovali, až jsme vypátrali zdivočelou meklenburskou jalovici. To bylo něco pro nás, to bylo něco pro pravodatné myslivce, lovit veliké zvíře těžký jako dva jeleni, těžkou jalovici, vážící jako deset srnců nebo sedm muflonů a žádnou klidnou chlívackou krávu, ale krávu zdivočelou, tak jak to má být, tak jak jsme naposledy tady zastřelili zrovna tak těžkýho losa, který se sem zatoulal až odněkud z Polska, losa, který třikrát zaútočil na silnici na auto, a těma parohama velikýma jako rypadlo skrejprů na bagrování silničních příkopů, těma nabral tři auta a nadzvedl je, jen lehce se zranil a shodil za jízdy tři osobní auta do příkopu jako hračky. Tak ta zdivočelá kráva se otáčela a chtěla za-

рова, здичавіла мекленбурзька ялівка, така – метрів п'ять у довжину. Я й кажу: ось восени в нас будуть лови, ну то що ж, я скличу мисливців, бо й сам мисливець – дійсний член нашого клубу мисливців – і застрелимо корову, якщо тільки зможемо її вистежити, звісно, тому що здичавіла корова може й напасти на людину, а людина – це міра всіх речей не тільки у філософії, а й у реальному житті, а сьогодні й поготів, коли ми з іншими товаришами стоїмо на варті соціалізму й захищаємо його від ворогів, навіть якщо цим ворогом виявляється здичавіла корова. Тож у домовлену суботу ми приїхали на колгоспному тракторі – з того колгоспу, звідки й утекла корова, – на місце, скупчилися роєм і ходили так, аж доки не вистежили здичавілу мекленбурзьку ялівку. Оце вже було завдання для нас, це вже була справа для повноправних мисливців – полювати на великого звіра, важкого як два олені, на важелезну, немов десять косуль чи сім муфлонів, ялівку, і не на якусь там спокійну свійську корову, а на здичавілу, як це й має бути – це ми так востаннє тут пристрелили лося, який сюди приблудився звідкись аж із Польщі, лося, який тричі нападав на машини на дорозі, і ось цей лось з рогами як ковші скреперів, якими копають придорожні кювети, так він взяв на ці роги три машини й підняв їх, сам при цьому тільки легко поранився, і завиграшки скинув у придорожну канаву три легкові автомобілі прямо на ходу. Здичавіла корова крутилася на місці й хотіла напасти на нас, але потім передумала й побігла геть з лісу, на велику галявину, але там їй назустріч ішов із мисливською рушницею Карел – чудовий стрілець, правда, кульгавий, але на нього можна було покластися: якщо вже ялівка наблизиться до нього на рушничний постріл, то Карел її точно покладе, навіть якщо ялівка надумає нападати. А трактор їхав за нами, ніби пересувне укріплення: ну бо раптом що – ми повистрибуємо на причіп, як ті гусити, спадкові гени й довгі руки яких аж із самого середньовіччя втілилися в нас; далі ми оточили корову на цій поляні – вона форкала й тупотіла, майже впала на коліна, щоб вибрати, на кого їй напасти, і потім вирішила помірятися силами зі старим Курелом, який, здається, з першого пострілу поцілив у ялівку, але вона бігла далі й зупинилася уже тільки на розораному полі й так там і лишилася стояти, розкарячено, з наставленою до бою головою, старий Курел подибав за нею, а ми з іншими мисливцями заскочили на трактора й поспішили на своїй атакувальній тязі на допомогу Курелові, який з відстані 50 метрів вистрелив у корову, але вона продовжувала стояти, ми на тракторі здалеку об'їхали навколо корови, й кожен з нас випустив смертельну кулю в її нутро, однак здичавіла корова все стояла й стояла, вибалушивши очі, і дивилася поперед себе, ми добряче перелякалися, коли вистріляли вже майже всі набої, які в нас були, а я вистрілив ще й зі службового пістолета, але корова все стояла й стояла, і дивилася поперед себе, а ми не знали, кого атакувати. Потім я вже схопився за службову рацію – хотів телефонувати пожежникам, щоб їхали сюди на своїй красивій червоній машині й обстріляли здичавілу корову з водомета, як тут із лісу вийшла така симпатична дівчина, так красиво вона пливла на своїх довгих ногах прямо на нас, ішла прямо на корову, і ми почали кричати їй – я як дільничний наказав їй зупинитися, розвернутися й повернути назад, тому що це здичавіла корова, яка будь-кого розтопче, але дівчина щиро підходила до корови все ближче й ближче, а ми кричали до хрипу й їздили на тракторі й причепі, тримаючи напоготові свої мисливські рушниці, щоб якщо корова нападе на дівчину, остаточно вбити ялівку спільним рушничним залпом. Але дівчина підійшла до корови впритул, підняла руки й штовхнула корову в бік, і корова перевалилася, ніби це була мармурова статуя, – ноги задерлися догори, сама корова завалилася набік, все ще страшно вибалушивши очі – тоді ми позіскакували на землю, дівчина обернулася, а коли ми вже підходили, дівчина обняла корову, а потім лягла їй на бік і сказала: «Так ця корова ж уже півгодини як мертва, її ж від страху шляк трафив, а це, панове, так званий передсмертний рігор, заціпеніння, не треба боятися». А я їй кажу, що ви таке говорите, хто тут боїться? Ми також це знали, правда ж, товариші? А потім ми по черзі сфотографувалися, як стоїмо в мисливських чоботях однією ногою на корові, а тоді ще зробили групову фотографію, бо мені подумалося, що новина про це, і з фотографією, повинна вийти в «Свободі» чи в «Німбурзьких шпальтах». Тоді я й кажу далі, а що ж ви тут робите, дівчино? Вона мені дала свій паспорт, я прочитав, яка вона ще молоденька, а потім відразу ж глянув графу професія, чи це раптом не дармоїдка яка, що заробляє проституцією і жебрацтвом, але ні – вона була вчителькою. І дівчина говорить нам: «Тут дуже гарно, і хто б міг подумати, що тут, на рівнині, буде так гарно?» А я їй і кажу, що по роботі це одна справа, але що ви, вчителька з Праги, тут робите? А вона й відповідає: «Ну а хіба ви, панове, не знаєте, що тут, у цьому невеличкому костьолі в Садській, грав на органі Моцарт? Я кажу, що знаємо, що на органі, але нам більше духові оркестри подобаються… А вона тоді: «А чи знаєте ви, що в цьому селі, в Градіштьську, жили двоє вчителів, які були друзями Моцарта? І що один з цих учителів на прохання Моцарта подарував йому кілька пісень, які Моцарт потім використав у «Дон Жуані»? А я їй на це: «А чи був у вчителя на це дозвіл?» А дівчина відповіла: «Тоді ще не треба було мати дозвіл, тоді це ще не вважалося незаконним вивезенням мистецьких об'єктів, тоді ще не знали про ідеологічну диверсію, і я дуже рада, що ви врятувала мені життя від цієї здичавілої корови, мені було дуже приємно познайомитися з вами, мені вже час іти на пором, бо інакше я можу не встигнути на потяг, та й поромник мені сказав, що після п'ятої він уже не перевозитиме – іде грати в карти, а я люблю грати не тільки в канасту, а й у покер, і завдяки цій грі я ще здалеку, коли йшла сюди, змогла зрозуміти, що ця здичавіла корова вже півгодини як мертва», – сказала й пішла, а ми дивилися на її красиві ноги, на її коливальні кроки – вона йшла так, як ходять молоді дівчата, – викликаючи у нас почуття не менш сильні, ніж те, що ми завалили здичавілу мекленбурзьку корову й так вберегли наші ліси й села від спустошення точно так, як минулого року, ризикуючи своїми життями, здолали сумного величезного лося, котрий приблудив до нас із Польщі. Грім мене побий, це не людина, вона нежива, у цієї жінки немає тіла, зуб віддам, що це мавка, – розкричався старий Курел, мій славний стрілець. Я відповідаю, що це не могла бути мавка, кажу, Кureле, бо мавка не може мати й не має права мати паспорт. Ось так! І старий Курел пошкутильгав зі своєю рушницею за тією дівчиною, що поволі зникала вдалині, і кричав, що якщо вона не мавка, то точно бісиця! І він прицілився і вистрілив, потім ще раз, та так, що рушниця аж віддала йому в плече, ми бачили ціль на спині дівчини, яка віддалялася все далі й далі, і старий Курел, ні, він не промазав, він поцілив, бо старий Курел ніколи не промазував, але я боюся подавати про це рапорт, тому що ця красива дівчина йшла далі, потім обернулася, іще й помахала нам на прощання хусточкою… тому, як бачите, стільки всього в наших краях відбувається через те, що люди викидають на узбіччях доріг своїх псяюк, що тільки може статися, коли я, виконуючи свої обов'язки на благо інших, застрілюю в корівнику псюяку, і при цьому тікає й божеволіє дорогоцінна корова, яка зараз лежить тут, задерши ноги догори, а потім, після виручки тисяч на тридцять, опиниться на м'ясокістковому заводі чи в зоопарку. Тому не викидайте з машин собак!

útočit i na nás, ale pak si to rozmyslela a běžela z lesa ven na lesní palouk, ale proti ní kráčel s loveckou kulovnicí Kurel, výborný střelec, kulhající, ale na něho jsem se mohl spolehnout, že když přijde jalovice na dostřel, tak i když kráva zaútočí, tak ji složí. A traktor jel za námi jako vozová hradba, kdyby něco, tak naskáčeme do traktoru jako husité, jejichž dědici a prodloužená paže až ze středověku se vtělila do nás, a tak jsme obstoupili na louce krávu, frčela a dupala, skoro poklekla, aby si vybrala, na koho zaútočí a dala si to se starým Kurelem, který jednou ranou snad trefil jalovici, ale ona běžela dál, zastavila se až v oraništi a zůstala stát rozkročená s hlavou připravenou k útoku, a starej Kurel belhal za ní, a já jsem raději s ostatními myslivci naskákal do valníku traktoru a přispěchali jsme jak útočnou vozbou na pomoc Kurelovi, který z padesáti metrů vystřelil na zdivočelou krávu, ale ona stála dál, a my na traktoru jsme ve vzdálenosti objížděli zdivočelou krávu, a každý jsme si vypálili smrtící kulku na její komoru, ale zdivočelá kráva stála dál a dívala se vyjevenýma očima před sebe, obešla nás hrůza, když jsme skoro vystříleli, co jsme měli, a já jsem ještě vystřelil ze služební pistole, ale kráva stála dál a dál a dívala se před nebe, a my jsme nevěděli, na koho zaútočí. A já jsem pak vzal služební vysílačku, a když jsem chtěl zavolat, aby přijeli požárníci s tím krásným červeným autem, aby odstřelili zdivočelou krávu vodním dělem, tak z lesa vyšla taková pěkná dívka, kráčela tak pěkně na svých krásných nohách a šla k nám, kráčela ke krávě a my jsme na ni volali, já jsem jí nařídil jako velitel stanice, aby se zastavila a otočila a vrátila se, protože to je zdivočelá kráva, která každýho rozdupe, tak ta dívka pořád bezelstně šla blíž a ke krávě blíž, a my jsme křičeli do ochraptění a jezdili na traktoru a valníku s napřaženými puškami loveckými, kdyby kráva na dívku zaútočila, abysme ji hromadnou salvou srazili definitivně na kolena. Ale dívka přišla až ke krávě, zvedla ruce a strčila ji do boků a kráva se převalila, tak jako by byla to nějaká socha, nohy měla štajf, padla na bok a pořád měla otevřený oči, a tak jsme seskákali a ta dívka se otočila, a když jsme se blížili, dívka vzala krávu v zápěstí, pak si jí lehla na bok a řekla: Dyk ta kráva je už půl hodiny mrtvá, ranila ji hrůzou mrtvice, to je, pánové, takzvaný smrtelný rigor, křeč, nemusíte se jí bát. Povídám, co to povídáte, kdo se jí bojí? My jsme to věděli taky, viďte, soudruzi... A pak jsme se vyfotografovali, jak každý máme na zdivočelé krávě jednu loveckou botu, ve skupince jsme se vyfotografovali, protože jsem si umínil, že tahle zpráva musí být s fotografií ve Svobodě nebo v Nymburských listech. Pak povídám, a co, slečinko, co tady děláte? A kde máte doklady? A podala mi občanskou legitimaci, četl jsem, jak je mladá a hned po zaměstnání, jestli to není příživnice, která se živí potulkou a prostitucí, ale byla to učitelka. Pravila: Tady je krásný kraj, kdo by to řekl, že v rovině je tak nádherně? A povídám, úředně je to jiná věc, ale co tady jako učitelka z Prahy děláte? Pravila: To vy, pánové, nevíte, že tady hrál v támhletom kostelíčku v Sadské na varhany Mozart? Pravil jsem, to víme, a na varhany, ale my máme radši dechovku... A ona řekla: A víte, že v týhle vesničce, v Hradišťku, že žili dva řídící učitelé, kteří byli Mozartovi přátelé? A že jeden ten řídící učitel na požádání daroval Mozartovi několik písní, které Mozart použil v Donu Giovannim? Povídám: A měl k tomu ten řídící učitel povolení? A dívka řekla: Tenkrát povolení nemuselo ještě být, to nebylo ještě nezákonný vyvážení uměleckých předmětů, to ještě tenkrát nebyla ideová diverze, pánové, já jsem ráda, že jste mi zachránili život před touhle zdivočelou krávou, pánové, jsem ráda, že jsem vás poznala a já musím jít na přívoz, protože bych jednak mohla zmeškat vlak a jednak přívozník mi řekl, že od pěti hodin už nepřeváží, že jde hrát karty, a já hraju ráda nejen kanastu, ale i pokra a ten pokr, ta hra, mi dala usoudit, že tahle zdivočelá kráva už zdálky, jak jsem k ní šla, je už půl hodiny mrtvá... řekla a odcházela a dívali jsme se jí na ty krásný nohy a na ten její vlnivý krok, kráčela tak, jak kráčejí mladé dívky, a pro nás to byl požitek zrovna tak, jako že jsme složili tu zdivočelou meklenburskou krávu a ochránili tak naše polesí a vesnice před zpustošením zrovna tak, jako jsme loni s nasazením vlastního života zdolali smutného ohromného losa, který zabloudil z Polska až do našeho polesí. Hrom do toho, to není člověk, ta není živá, ta ženská nemá asi tělo, já za to nic nedám, že to je víla, rozkřičel se starej Kurel, ten můj znamenitej střelec. Povídám, nemohla to bejt žádná víla, povídám, Kurele, protože víla nemůže mít a nemá právo mít občanku. Tak to je! A starý Kurel kulhal a s puškou běžel za tou vzdalující se dívkou a volal, když to není víla, tak je to jezinka! A namířil a vystřelil, pak ještě jednou, až puška mu trhla ramenem, viděli jsme terč na vzdalujících se zádech té dívky, a starej Kurel, ne že ji netrefil, on ji trefil, protože starej Kurel trefil vždycky, ale já se bojím o tom napsat hlášení, protože ta krásná holka šla dál a otočila se a ještě na nás mávala kapesníčkem... proto, jak vidíte, co všechno v našem kraji může způsobit to, že lidé vyhazují na lesním úseku asfaltky psíčky, co všechno se může stát, když já, abych posloužil věci, střílím v kravíně psíčka, a přitom se utrhne a zblázní drahocenná meklenburská kráva, která teď tady leží nohama vzhůru, a tak obratem ze třiceti tisíc je z ní maso pro kafilérii nebo pro zoologickou zahradu. Proto nevyhazujte z aut psíčky!

Jasna Skotáková se narodila 30.11.1989 ve Šternberku. Po základní škole pokračovala se studiem na Slovanském gymnáziu v Olomouci, které zakončila maturitou v roce 2009. V tentýž rok nastoupila na studia v Univerzitě Palackého v Olomouci, obory kulturní antropologie a ukrajinská filologie. Bakalářské studium završila obhajobou diplomové práce a téma společensko-církevního života lidí na Zakarpatí. Dané téma dále rozvíjí v navazujícím magisterském studiu, jež má ukončit v červnu 2014. Od roku 2012 studuje další bakalářské studium, polská filologie.
Aktivně se zajímá o ukrajinskou kulturu. V současné době je to především problematika nucené konverze na Zakarpatí vlivem Sovětského svazu. Dalším tématem, díky kterému vyhrála spolu s řešitelským týmem studentskou grantovou soutěž, je Mytologie ukrajinského Polesí a Zakarpatí. V červenci 2013 se účastnila terénního výzkumu s pracovníky Etnografického ústavu ve Lvově spolu se studenty etnografie a folkloristiky Lvovské národní univerzity Ivana Franka.
Kromě akademické půdy se dále zajímá o tanec, zpěv a cestování. Především ukrajinské Karpaty a živé národní tradice Ukrajiny ji přivedly ke studiu ukrajinštiny. Dále str. 18 až 22

Ясна Скотакова народилася 30 листопада 1989 року в Штернберку. Після школи навчалася у Слов'янській гімназії в Оломоуці, яку закінчила у 2009 році. Згодом почала вчитися в Університеті Палацького в Оломоуці, спеціалізація – культурна антропологія та україністика. Бакалаврат завершила захистом дипломної роботи на тему і соціально-релігійного життя людей в Закарпатті. Темою займається й на магістратурі, яку планує завершити в червні 2014 року. З 2012 року вивчає й польську філологію.
Активно цікавиться українською культурою, перекладами, проблемою насильницького навернення в Закарпатті за часів Радянського Союзу, міфологією Полісся й Закарпаття. У липні 2013 року брала участь у дослідженнях з працівниками Етнографічного інституту у Львові разом зі студентами етнографії та фольклористики ЛНУ ім. І. Франка.
Захоплюється танцями, співом і подорожами. Українські Карпати і яскраві національні традиції України привели її до вивчення української мови. Див. далі переклад стор. 18-22.

DOBA DĚTÍ

Příběh ze sbírky Máma přes Skype

Text: Taňa MALJARČUK
Překlad: Jasna SKOTÁKOVÁ

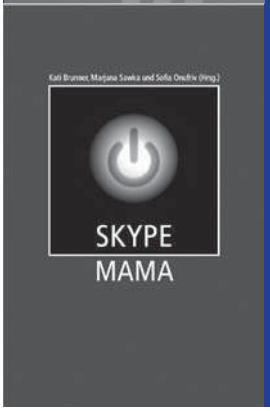

Na jaře tohoto roku byl ve Lvově prezentován společný ukrajinsko-německý sociálně – literární projekt, kniha Máma přes Skype. Sbírka se věnuje pracovní migraci žen do zahraničí a s ní spojené komunikační propasti rodičů a dětí. Sbírka obsahuje příběhy, jejichž autory jsou moderní ukrajinští spisovatelé – Halyna Kruk, Marianna Kijanovská, Halyna Malyk, Oleksandr Havroš, Taňa Maľarčuk, Valentyna Berdta, Serhij Hrydin, Natalka Sňadanko, Nataša Guzjejeva, Oksana Lucyšyn a Oksana Luščevská. Myšlenka projektu se objevila asi před rokem a půl ve Vydavatelství Starého Lva.
Kniha byla vydána současně na Ukrajině a v Německu. Byla prezentována na knižním veletrhu v Lipsku. Překladatelka, německá kurátorka publikace, poznamenala, že tento problém je aktuální nejenom na Ukrajině: je to univerzální téma pro celý svět. Podle ní němečtí zaměstnavatelé vědí jen málo o ukrajinských pracovních migrantkách, které u nich uklízejí nebo vychovávají děti. Sbírka by jim mohla pomoci dozvědět se o nich více. „V Německu, stejně jako na Ukrajině, čelí rodiče a děti problémům dočasného odloučení, neustálého cestování a komunikaci prostřednictvím Skypu. Autoři jasně ukázali bolestivé aspekty práce v zahraničí. Ale také zachytili okamžiky radosti a naděje. Jsem si jistá, že kniha na Ukrajině a v Německu vyvolá společenskou diskusi a upozorní na ignorovaný problém“, – uvedla Kathy Brunner.
Autorka nápadu knihy, spisovatelka Mariana Savka dodala, že sbírka obsahuje živé zkušenosti, protože téměř každá rodina má ukrajinské pracovní migranty. „Toto není kniha o pracovní migraci. Je o ženách ve společnosti“, – vysvětluje. Dle jejího názoru je možné knihu přečíst na jeden zátah a přitom bude zajímavá pro mládež i rodiče.
Marianne Kijanovské je problematika migrace blízká. Její rodiče po dlouhou dobu žili v Maďarsku, ona sama byla vychovávaná prarodiči. To znamená, že příběh autorky je založen na bolestné zkušenosti. Říká, že by kniha mohla být přeložena do jiných jazyků, zejména italštiny, portugalštiny a angličtiny. Časopis Porohy ve svém letošním čísle 11-12 se svolením autorky a vydavatelství uveřejnil v ukrajinštině část knihy – příběh autorky Tani Maľarčukové Doba dětí (originální název „Čas ditej“). Paní Maľarčuková dnes žije ve Vídni a před několika týdny zavítala do Prahy, kde se setkala s veřejností v Knihovně Václava Havla. I toto je příležitost pro další seznámení českého čtenáře s dílem moderní ukrajinské spisovatelky. Příběh do češtiny přeložila mláda překladatelka, absolventka ukrajinistiky Univerzity Palackého v Olomouci Jasna Skotáková.

To bylo období, kdy všichni buďto odjeli, nebo plánovali odjet. A my jsme zůstali. Stali jsme se vládci vesnic a pastvin, byli jsme pány sami pro sebe, hospodáři bezstarostných dnů a páni nikdy nekončících nocí. Již nám nikdo nerozkazoval, kdy se máme vracet domů. Nikdo nás nenutil si umývat ráno obličej a nohy večer. Nikdo nás nenutil jíst, takže jsme nejedli, vystačilo nám pouze opojení svobodou. A my jsme bloudili, opíjeli se povzbuzeni okolím a cizími městy. Byl to veselý čas. Nebezpečný čas. Někteří ho přežili, jiní v něm uvízli navždy. A vůbec, když bloudím těmi časy, vidím, jak ranní mlha omývá dětské obličeje, a slyším tiché volající hlasy, jako by říkaly – pojďme, procházejme se.

Nebylo nám smutno po rodičích, my jsme se jimi pyšnili. Mezi námi se ihned vytvořila přísná hierarchie – ti, jejichž rodiče byli v Polsku, zaujímali nejnižší stupeň, neměli možnost hlasování a dělali to, co se jim přikázalo. Následující stupeň – Itálie a Portugalsko. Takových byla většina. Ale pomyslnou korunu nosila dvě dvojčata Hrinkových – jejich rodiče už pět let pracovali v Řecku a ještě k tomu legálně. Dům „korunovaných“ bych naší základnou. Jejich stará babička obvykle sedávala poblíž ve svém jednopokojovém výminku a příjemně se na všechny usmívala, nikdy na nás nekřičela, vlastně nám vůbec nic neříkala. Dvůr obepínala vinná réva, pod ní byl vždy chládek a stín. Vždy jsme se seskupili na betonu a hráli karty, anebo něco jiného. Na zahrádce bylo dvacet dospělých krocanů, kterým jediným se nelíbila naše přítomnost. Vždy hudrovali a naparovali se, pořád cítili naši blízkost.

Rodiče dvojčat Hrynkových přijížděli jednou za rok, přiváželi hromadu sladkostí a exkluzivního zahraničního zboží, a pro všechny z nás to byl vždy svátek. Za několik týdnů se vraceli zpátky do Řecka a slibovali svým dcerám, že je příště vezmou s sebou. Ale další rok jim něco nevyšlo s vízem, ale nám se to velmi hodilo, protože bez dvojčat Hrinkových bychom zůstali sirotky, prázdnou ovčí ohradou.

„Až přijedeme na Vánoce, už abyste uměly psát a počítat“, kázali rodiče dvojčatům, a ony, negramotné, poslušně kývaly hlavou s kučeravými vlasy, černými jak uhel.

Potom Hrynkovy zaúkolovali někoho z nižší vrstvy, aby popsali několik sešitů ukrajinskou abecedou. Tyto sešity nikdo nekontroloval. Jsou jistě dodnes na velké staré peci, která je obarvená namodro, zdobená červeno-zelenými figurkami zvířat, a padá na ně prach.

To byl čas věčného léta. Věčného svátku.
Děkuji ti, Polsko! Děkuji vám, Itálie a Portugalsko! Děkuji ti, daleká královno všech krajin Řecko!

Našimi oběťmi byli všichni ti, co něco měli. Ničím jsme nepohrdali, dokonce ani běžným rybízem a mladou mrkví. Napadali jsme hospodářství sousedů jako sarančata. My jsme: rozdupávali, vytrhávali, rvali i s kořeny, vyorávali, třásli, sbírali – nechávali jsme za sebou prázdné a zpustošené pole. Oběti si neměly komu stěžovat, ony nás mohly možná tak chytat po jednom a bít, ale my jsme nikdy nechodili po jednom, my jsme věděli, že naše síla je v jednotě. Něčím jsme připomínali komodské varany, kteří se jakožto jediní ze studenokrevných sjednocují ve skupinách, aby ulovili antilopu. Nazývali nás bandity, hero-

desy, bastardy, cikány, ničiteli (tohle slovo se nám obzvláště líbilo a občas jsme tak nazývali sami sebe). Také nás nazývali neviditelným neštěstím, epidemií, vraždou, Tatary, Turky, neužitečným odpadem, ale s tím posledním oslovením jsme se neztotožňovali, protože jsme byli všelijací, ale nikdy ne neužiteční. Měli jsme dost energie a odhodlání potopit Atlandtidu, kdyby už to někdo před námi neudělal, potopili bychom ji bez zanechání jediné stopy. Pochybnosti jsme také neměli. Možná že o samotě někdo z nás dával najevo slabost, ale pohromadě jsme byli sebevědomým bojovým strojem, který ničil vše, co mu vstoupilo do cesty. Odsouzení k smrti si sami sobě podepsali ti z našich obětí, kteří se za námi odvážili křiknout: „Co by na to asi řekli vaši rodiče!". Na rodiče jsme vůbec nemysleli a naše pomsta byla strašná – dávali jsme hnízdo divokých vos pod polštář, mazali jsme lidskými exkrementy okna, vysazovali jsme brány z pantů, káceli jsme stromy na zahradě. V zimě jsme dvůr nepřátel polévali vodou ze studny, takže ráno se přes něj bylo možné dostat pouze na bruslích. Také jsme dávali pod kvočny ptačí vejce – všelijaká co jsme našli, vyháněli jsme vepře na cestu a nešťastní majitelé se za nimi potom dlouho a neúnavně honili po celé vesnici. Tak strašně jsme se v hněvu mstili.

Někteří z nás už měli nějaké úkoly. Například museli pást dobytek, nebo trhat prasatům užerky, či kosit kerblík. Jednou za týden uklízet v domě. Dvakrát týdně umývat zem. Každý čtvrtek chodit na trh pro droždí, olej a zmrzlinu. Méně šťastní z nás museli ještě něco okopávat, kopat či orat, dávat seno do kupek, nebo vstávat brzy ráno a jít do lesa na hřiby. Někdo však měl málo povinností.

Hřibů bylo v okolních lesích hodně, ale my jsme tam schválně nechodili. Kdyby hřiby rostly v cizích zahradách – to by byla jiná věc. Takže proto, že tam rostly jen tak, nikým nezasazené, nikomu nepotřebné, ztrácely pro nás jakoukoliv hodnotu. Povolené věci nás nelákaly, pouze ty zakázané. Možná proto, že jsme se sotva vrátili z ráje a ještě jsme si pamatovali chuť zakázaných plodů.
Naším úhlavním nepřítelem byla neuvěřitelně urýpaná bába Pryjmycha, kterou jsme jemně přezdívali Krysou. Měla sad se starými jabloněmi a veliký, bůhví jestli ne jediný dvoupatrový dům na vesnici. A její vnučka Ivanka byla potvora stejně jako ona. Tato Ivanka chtěla chodit s námi, ale Krysa ji držela v železných klepetech, protože se bála, že by se Ivanka někde ztratila. Stejně jsme ji k sobě nepustili, protože Ivanka byla známá svou úskočnou a neupřímnou povahou, ráda osnovala různé intriky a využívala je jen pro sebe. Její rodiče byli v Americe, což na nás Evropany nemělo ani nejmenší vliv. Naší Biblí byla povídka Volodymyra Vynnyčenka „Feďko-chalamydnyk". Občas jsme ji četli nahlas, tedy četl Vasil a my jsme poslouchali ukryti před dusnem a parnem pod stínem vinné révy, a poté jsme dlouho debatovali o našich pocitech. Nejmenší z nás na konci vždy plakali. Feďko byl naším hrdinou. My jsme stejně jako on měli své zásady – bojovali jsme proti nespravedlnosti a bránili slabší. Co je to vlastně nespravedlnost a kdo je slabší, jsme rozhodovali my sami.
Vasil se nám snažil vnutit i jiné povídky Vynyčenka – on jediný byl zapsán do místní knihovny a půjčoval si z ní hromady knih domů. Ale my jsme byli věrni našemu hrdinovi a nic jiného jsme poslouchat nechtěli. Vasil se urážel a říkal, že s námi už nechce mít nic společného, a my jsme mu taktně připomínali, že je zde stejně jen kvůli vlastní vůli a může kdykoliv odejít, ale stejně ještě neodešel.
Hodně let před tím, kdy si ještě Vasil hověl v břichu své matky, odjel jeho otec pracovat do Ťumeně a nevrátil se. Na stavbě se stalo neštěstí – železo-betonová vrstva se zřítila na pracovníky a přimáčkla je tak, že z nich zbyla jen placka. Vasilova máma tak tak přežila manželovu smrt, dokonce ji vzali do psychiatrické léčebny, kde i porodila svého syna – poté se na něj ani nepodívala a nikdy více na něj nepromluvila. Vasil žil se svou babičkou, otcovou matkou. Byl chytrý, ale mlčenlivý. Četl si své knihy a často se nám snažil vymluvit naše extravagantní plány. Bylo to tím, že jsme mu připomínali to, že na rozdíl od našich rodičů jeho otec není za hranicemi, ale na nebesích, která se nepovažují za zahraničí. Takže jen ať tiše sedí a je vděčný, že jsme jej vůbec přijali do svých řad.

Stejně jako v každé bandě, i u nás byl zapovězený sen. Nedosažitelný, a proto tak lákavý. Podívat se na hůru k Fedorkovi a zjistit, CO TAM JE.
Nevěděli jsme a ani jsme se nesnažili uhodnout, co by tam mohlo být. Naše fantazie malovala drahocenné poklady, hory lidských těl, tajemné symboly moci Vikingů, pirátů, masochistů a maniaků, o který tenkrát hovořili v každých zprávách. Představovali jsme si vlkodlaky, o kterých nám vyprávěly naše babičky, děti přikuté ke zdi řetězy, otroky, černochy, mimozemšťany… Touha poznat nás vytahovala z všedního života. V noci se nám zdálo o Fedorkovi, o starém hrbáči v koženém kabátu, vždy s dlouhatánskou palicí, velikými botami a brýlemi s tak tlustými skly, že to vypadalo, jako by měl čtyři oči a ne dvě. Fedorek žil se svou prastarou mámou a nikdy nevycházel mezi lidi. Nikdy se s nikým nekamarádil. Svůj dvůr ohradil čtyřmetrovým železným poletem bez jediné sebemenší dírky, skrz kterou bychom mohli prostrčit naše zvědavé nosy. Na nákupy chodila vždy Fedorkova máma, stará, svraštělá, s dlouhatánským nosem a v černém šátku – báli jsme se jí jako čerta. A samotného Fedorka také. My jsme se jich obou báli jako čertů a ten strach rok od roku vzrůstal, protože jsme se k nim žádným způsobem nemohli dostat, nevěděli jsme, co celé dny a noci dělají u sebe doma či na dvoře, nevěděli jsme, o čem mezi sebou hovoří. Nebyli jsme si jisti tím, jestli to jsou vůbec lidé.
O Fedorkovi jsme znali pouze takovouto historku: Jeden mladý pošťák, který roznášel po domech důchody a noviny a ještě se neorientoval v místních poměrech, zašel jednou až k Fedorkovi na dvůr, protože se nikdo neozval, když zvonil na zvonek u vrat. Tenkrát Fedorek vyběhl z domu a tak dlouho bil pošťáka palicí, dokud neuviděl kaluž krve na právě posečené trávě. Potom klidně utřel palici, odtáhl pošťáka na ulici a zavřel za sebou vrata. Pošťák po tomto útoku proležel několik měsíců v nemocnici, ale Fedorkovi se za napadení nic nestalo, protože řekl, že i tak má „žlutý bilet"[1] papír na hlavu, to už přece nemůže byt hůř.

Co jsme ještě dělali? Chodili jsme lovit karase do místní mělké říčky. V ní jsme se čvachtali jen my a hejna hus. Karasi mizeli rychle, protože plavali při hladině. Lovili jsme je rukami, anebo pomocí dřevěných kleští. Lovili jsme raky a potom jsme je drželi v hlubokých kádích u sebe doma, dokud nezdechli a někdo z nás neřekl: „Měli jsme je hned uvařit."
Na vzdálených, téměř pustých polích jsme lovili divoké slepice. To se nám skoro nikdy nepodařilo, protože divoké slepice se ukázaly být neobvykle rychlými a občas uměly dokonce létat. Po nezdařilém lovu jsme si lehli do trávy a ležíce jsme si cpali ústa lesními jahodami, které tam všude rostly. Po těchto polích se chodit nemělo, protože každý krok znamenal rozdupnutou lesní jahodu, moře rozdupaných lesních jahod, sladkých i šťavnatých a my jsme se snažili o to, abychom je rozdupávali alespoň pouze bosýma nohama a ne botami.

Když se blížil podzim, dozrávaly ostružiny. To jsme chodívali s fialovými rty i košilemi jako pečliví školáci modří od inkoustu. Potom nastal čas švestek u Hluchého. Hluchý byl starý, opravdu hluchý děda, co měl velký švestkový sad. A to byl jediný cizí sad, kam jsme chodili s povolením majitele. Hluchý švestek nelitoval, on byl dobrý děda, a to určitě kvůli tomu, že hluší od narození pociťují během života méně zlého. Oni tento svět pouze vidí, a když se na něj dívají, aniž by slyšeli, zdá se jim svět mnohem přívětivější. Tonuli jsme v moři švestek, výběrových, podlouhlých, s malinkými peckami a šťavnatou žlutavou dužinou.

1 Žlutý bilet – V carském Rusku – osobní doklad pro prostitutky a zloděje, později také pro duševně nemocné. Zde v tomto kontextu znamená „papír na hlavu" *(pozn. překl. a edit.).*

A Hluchý stál nedaleko od nás pod stromem, hlídal nás a přívětivě hovořil: „Jezte, dětičky, jezte, jen abyste nikdy nepoznali, co to je hlad.“ Švestkový sad Hluchého ihned po jeho tiché smrti chytil nějakou chorobu a uschl, a těch několik stromů, co zůstalo, neobyčejné krásně na jaře kvetlo, ale nikdy nerodilo.

Večerem jsme sedávali na pahorku pod lesem a dívali se, jak vesnice pomalu, okno za oknem upadá v tmu. Ale naše okna se ani nikdy nerozsvěcovala. V našich oknech bylo vždy temno. Tam na nás nikdo nečekal. Malý Bernadský občas přinášel z domu akordeon a hrál nám na něj. Bernadský otce neměl a jeho máma už dávno jen tak někam odjela a nevrátila se. Kam odjela a zdali je ještě vůbec živá, Bernadský vůbec nevěděl. Od desíti let zůstal sám v starém dřevěném domku a nikdo ho nikam nezval, nikdo se o něj nestaral, nezajímal se, jestli je teple oblečený, nebo jestli má co jíst. Bernadský se naučil všechno dělat sám. Vařil si jednoduchá jídla, hrál na akordeon, který našel na smetišti, kde se objevil kvůli nedostatku studentů v hudební škole. Obhospodařoval svou zahrádku vedle domu, měl krávu a hodně kačen, které ale nikdy nezabíjel, a když umíraly, umíraly stářím. Na podzim pomáhal Bernadský starším kopat brambory, a tím si vydělával na oblečení. Když mu bylo osmnáct let a stále se mámy nedočkal, naposledy uklidil v domu, dal na stůl sváteční ubrus, na něj položil vázu s kyticí sušených polních květin a doprostřed květů položil jeho starou fotografii, kde byl společně s mámou. Pevně zavřel okna a dveře, aniž by je zamkl, a ranním vlakem odjel vstříc světu.
Později se říkalo, že se stal velkým člověkem. Žije někde v Kyjevě, má ženu a hodně dětí, vlastní auto a byznys. Akordeon Bernedského zůstal v nezamčeném domě. Nějaký místní alkoholik jej ukradl a snažil se ho prodat, leč nenašel zájemce.

A tenkrát na pahorku hrával Bernadský jako bůh. Rozdělali jsme oheň, mlčky poslouchali akordeon a dívali se na oheň tulíce se zády jeden k druhému jako kuřátka v kukani. Až do té doby, dokud nepřiběhla rozzlobená Krysa, aby rozehnala naši bandu a odvedla svou drahou Ivanku domů.

Ještě jsme lozili po starém zruinovaném kostele, prolézali ruinami pekárny, ruinami kolchozu, a celý svět se nám zdál také ruinou, jíž se stal po neznámé, ale velmi dlouhé a kruté válce. Nevěděli jsme, jaký byl tento svět před válkou. Nevěděli jsme, jestli do války vůbec existoval.

Také jsme válčili s jinými bandami a vždy vyhrávali. Bili jsme se mezi sebou, ale rychle jsme se udobřovali. Když někdo povolal z okresního města policajta, rychle jsme si uvařili vajíčka, nakrájeli chleba, oloupali cibuli a utekli do vzdálených polí, kde jsme se na několik dnů ukryli. Kolikrát jsme si sáhli na dno. Ne proto, že bychom se báli policajta (on nám nic nemohl udělat), byla to jen taková hra. My jsme byli partyzáni, revolucionáři, bohatýři a dospělí naši nepřátelé. Vasil, ten co hodně četl a málo mluvil, když přišel čas, dával nám znamení konce boje – vyvěsil u sebe na střeše bílé plátno. To znamenalo, že už se můžeme vrátit domů, policajt již odjel pryč. Vylézali jsme z bunkrů a úkrytů, vyhladovělí, ale šťastní. Zapsali jsme si do našeho mladistvého života další vítězství. A vesnice se třásla, když jsme se v celé skupině vraceli a vítězně pochodovali hlavní cestou s hrdě pozvednutými hlavami, noha za nohou jako správně vycvičená armáda. Staří dědové věčně se vším nespokojeni nás sledovali, zatímco stáli u sebe ve vratech a nesměle pokřikovali: „Řemen na vás!“ A my jsme se jim smáli do obličeje, protože neexistoval řemen, kterého bychom se báli. Takové řemeny se vyráběly někde jinde na jiném kraji světa.

Děkuji tobě, Polsko. Děkuji vám, Itálie a Portugalsko! Děkuji ti, daleké království všech zemí, Řecko!

V jednom z našich posledních let dvojčata Hrinkových svolala naléhavou poradu. Všichni jsme se sešli na dvoře pod vinohradem. Krocani v zahrádce nespokojeni hudrovali a jedna z dvojčat tenkrát vykřikla: „Bože, kdy už je všechny zařízneme!“ Takové ony byly – drsné, jak se hodí k vůdkyním bandy. Drsné, ale férové. „U Fedorka na zahradě rozkvetly slunečnice“, pravila dvojčata. „Je třeba je vytrhat.“ Vylezli jsme na vysoký a košatý ořech Hrinkových a nahlédli jsme za čtyřmetrový plot na Fedorkův dvůr. Téměř nic jsme neviděli, pouze siluety. Téměř nic jsme neslyšeli, jen tiché zavití Fedorkova psa. Bezpochyby se jednalo o psa lidožrouta. A za Fedorkovým domem kvetly takové vysoké, mohutné a žluťoučké slunečnice, které jsme my, hladové děti ruin nikdy dříve neviděli. Jejich záře nám zaslepovala oči a samotné slunce bylo ničím, pouze jejich kopií.

„Je třeba je vytrhat“, nepřátelsky jsme opakovali, ačkoliv jsme ze strachu před majitelem zadržovali dech a třásla se nám kolena. „Je třeba je vytrhat. Je třeba je vytrhat. A kdo to vykoná?“ Ale naše vůdkyně už dávno měly plán. Ivanka, která doposud seděla bokem, rychle zbystřila.
„Už by ses chtěla stát jednou z nás?“ Zeptala se jí dvojčata.
„Chci,“ zamumlala Ivanka.
„Takže se jednou z nás staneš, pokud nám natrháš slunečnice.“
Ivanka se rozplakala.
„Nenutíme tě,“ jako vždy drsně odvětily Hrinkovy. „Když se bojíš, jdi pryč a už se nevracej. My strašpytly nepotřebujeme.“
Ivanka brečela a brečela, její andělsky bledé tvářičky zčervenaly a napuchly, dokonce jí bylo hodně členů bandy líto i přes to, že se už dávno zařekly Ivanku litovat. Ona totiž zdatně uměla manipulovat druhými, manipulovala svým štěbetavým melodickým hláskem, svými andělskými tvářičkami, rozpuštěnými světlými andělskými vlasy, a také se mohla rozbrečet, kdykoliv se jí to hodilo. Vlastně plakala téměř pořád bez přestání. Dělala jen to, že plakala. Aby v lidech vyvolala soucit, nebo dokonce lásku. Ale nikdo s ní nesoucítil a nikdo jí neměl rád.
„Víš co? Padej odtud,“ křičely Hrinkovy, „ty strašpytle!“
A Ivanka plakala a svět se jí utápěl v slzách.
My jsme mlčeli. Všichni mlčeli – dokonce krocani na dvoře.
Ale občas se stává, že i ti nejbojácnější a nejzakřiknutější lidé zřídkakdy – jednou či dvakrát za život, se odváží k hrdinskému kroku. Ivanka se rychle sebrala a odvážně vykřikla:
„Já to udělám! Půjdu v noci a natrhám je! Nejsem strašpytel! Však uvidíte!
A podruhé ten den se naše mladá srdce zachvěla. Byli jsme si jisti, že vidíme Ivanku naposled. Ale mlčeli jsme.

Nu, takže co se dělo dál. Pozdě večer, když Krysa v domě zhasla i šla spát, se Ivanka sama oblékla a přes okno vylezla na dvůr. Bylo několik minut po půlnoci – čas hluché temnoty a mrtvého ticha, protože ve vesnici lidé chodili spát ihned po západu slunce. A my také, protože jsme měli pocit, že se stane něco špatného. Poslušně jsme se uložili na kutě a přikryli peřinami až po hlavu. Ivanka šla zahradami. Hlavním vchodem se k slunečnicím dostat nebylo možné. Pokračovala naší zahradou, zahradou Vasyla, zahradou dvojčat až k zahradě Fedorka. Ivanka se prodírala kukuřicemi, bramborami, ale řepou ne, protože ta roste moc nízko a špatně se v ní schovává. Ke konci se k cíli přibližovala téměř plížením, nehlučně jako správný prvotřídní zloděj. Ivanka by se vlastně mimo jiné stala správným prvotřídním zlodějem, kdyby jen chtěla a nedělala velkou chybu v tom, že kradla mezi svými.
Na Fedorkově zahradě si Ivanka lehla tváří k zemi a vyčkávala několik minut. Na dvoře u Fedorka se nesvítilo. Fedorkův pes spal. Pouze sovy a netopýři nehlučně létali Ivance nad hlavou. Ivanka si oddechla a ještěrčím pohybem se posouvala dál. Už z dálky viděla skloněné hlavy rozkošných slunečnic. Květy zářily uprostřed temnoty jako svíčky. Ivanka vytáhla kapesní nožík a počala tiše řezat tlustý stonek první slunečnice. Sem tam se bojácně ohlédla, ale až po té, co se nad ní zjevil stín Fedorka, ztratila Ivanka kuráž. Chytil ji za límec a zvedl nad zem jako škodlivé štěně.

Její ruce a nohy se bezradně třepaly ve vzduchu a z očí jí automaticky vytryskly slzy. Ale Fedorko mlátil ne do prvních slz, ale do prvních kapek krve, a Ivanka o tom věděla. Jen bláhově zakřičela:
„Nechte mě, nechte mě!“
Ale Fedorko ji držel nad zemí a obhlížel ji ze všech stran, jako exotického hosta.
„Proč řežeš slunečnice?“ Zeptal se Fedorko, ale Ivanka nemohla rozvázat jazyk z údivu. Ještě nikdy neslyšela jeho hlas, nikdy si nemyslela, že Fedorko se umí na něco zeptat. Ale v každém případě to bylo dobré znamení. Když se někdo ptá, znamená to, že chce slyšet odpověď. Když ji nezačal ihned být, je šance na záchranu. A Ivanka odpověděla (byla talentovaný lhář):
„Chtěla jsem mít doma své slunce.“
Fedorko ji opatrně položil na zem. Tenkrát se na něj Ivanka poprvé podívala. Uviděla jeho shrbené chudé tělo, jeho oči schované za tlustými skly, které ale vůbec nebyly zlé. Fedorko se dotknul jejích blonďatých vlasů a Ivanka se zachvěla, protože si myslela, že ji zakroutí krkem. Ale Fedorko si je chtěl jen pohladit. Povídá:
„Opravdu jsou podobné slunci?“
„Dokonce jsou hezčí,“ odpověděla bázlivě Ivanka.
Fedorko jí dovolil vzít si již uřezanou slunečnici s sebou a propustil ji. Ivanka se domů vracela jako hrdina. Ale na prahu domu ji už s křikem čekala bába. A tenkrát bila Ivanku více než Fedorko, bila ji do krve, bila ji, když jí tekla krev z nosu, a nepřestávala ji bít, když jí krev už netekla a Ivanka ležela nehnutě na podlaze přikrývajíc svým tělem drahocennou trofej. Ale do naší bandy jsme ji stejně nepřijali.

Poslední léto bylo neobvykle horké. Během tří měsíců ani jednou nezapršelo a staří lidé chodili po svých zahradách zasmušeně se slovy: „Oj, oj, co bude, co bude?“ Sazenice uschly, země popraskala a do těch prasklin bylo možné prostrčit celou ruku. Jenom stromy na sobě sucho nedávaly znát, protože svými kořeny dosáhly až k podzemním zdrojům vody. A také my, protože abychom se strachovali, museli bychom si uvědomovat, co to je budoucnost. Ale my jsme tomu nerozuměli. My jsme žili každý den plnohodnotným životem, v noci jsme upadali do hlubokého spánku, ráno se probouzeli nic si nepamatujíce a hnali se životem dál.

Objevili jsme novou zábavu – chodit tancovat do klubu. Chodila převážně děvčata, protože chlapci byli podle místních pravidel na tanec ještě mladí a starší je mezi sebe nepouštěli. Proto naši chlapci čekali před klubem, dívali se přes okna na vábivý svět dýmu, flirtu, alkoholu a ruské pop-music. Tenkrát byla nejpopulárnější píseň «A tuči, kak ľudi», pouštěli ji během jednoho večera několikrát a pokaždé, když mládež rozpoznala první tóny, radostně vykřikovala „aaaa!“ a tleskala dlaněmi. Cestou domů jsme z plna hrdla opakovali «tuči, kak ľudi» a psi, co byli o půlnoci probuzeni našimi výkřiky, poštěkávali na znamení souhlasu, že je to tak, že „kak ľudi ani adinoki, no vsjo-taki tuči ně tak žestoki“[2].
Hvězdami diskotéky byla nepochybně dvojčata Hrinkových. Pro nás všechny nečekaně během krátké doby velmi vyspěly a přetvořily se na krásné mladé nymfy. Své kudrnaté vlasy černé jak uhel si ostříhaly a zbytek nabarvily na blond. I přes to, že to bylo pro nás všechny trauma, dvojčata zůstala nejkrásnějšími z lidí, které jsme znali. Jako první si obuly vysoké kozačky, jako první začaly používat rtěnku, první si oholily svá perfektní kolena, první si zapálily, jako první vyzkoušely alkohol a muže. Dvojčata odplula na jiný břeh řeky. A my jsme dále cupitali po našem břehu, uraženi a nečekaně odvrženi, alespoň s možností sledovat z dálky jejich triumfální vstup do světa dospělých.
Ony s námi čím dál méně trávily čas, čím dál více se stávali neznámými cizinkami. Síla naší bandy se otřásala v základech, to, čím jsme žili včera, dvojčata více nezajímalo. K nim se sjížděly drahé automobily a ony namalované a naparfémované usedaly dovnitř a jezdily tu do Kolomije, tu do Ivano-Frankivska. Vracely se až po obědě následujícího dne, unavené a bledé se zbytky rozmazaného make-upu na obličeji. My jsme na ně trpělivě čekali a všechno jim odpouštěli. Naše tehdejší schůzky probíhaly v divném mlčení. Hrinkovy si v jejich průběhu dělaly manikúru a povídaly:
„No, řekněte něco.“
A my jsme něco povídali, a sami jsme se divili, jak směšně a jak dětsky nyní zní naše běžné příběhy. Krocani na dvoře už více nehudrovali. V zimě je zařízli a prodali, protože se už dvojčatům nechtělo o ně starat.
Stará, přestará bába ještě pořád seděla v okně své barabizny a usmívala se na nás. Jakoby se loučila.
„Měli bychom vlézt k Fedorkovi na půdu a konečně se podívat, CO TAM JE,“ nesměle jsme navrhovali, ale Hrinkovy si s nezájmem holily nohy.
Fedorka jsme se už nebáli. Teď jsme už dokonce mohli vylézt na jeho půdu, ale tajemství našeho celého dětství nás už jaksi nevábilo. Fedorkova matka zemřela, pes zdechl a nás přestalo zajímat, CO TAM JE. Protože tam vlastně nic kromě potkanů a starého harampádí být nemohlo.

Na krátkou dobu přijeli s Řecka rodiče dvojčat. Nic jim nepřivezli. Zavřeli se s dcerami v pokoji a hádali se tak nahlas, že jsme z cesty slyšeli každé slovo. Rodiče křičeli, že už jim víckrát nebudou posílat peníze, pokud ihned nezmění své chování, ale dvojčata odpověděla, že jejich peníze nepotřebují, že ony už mají své, a vůbec by se už měli vrátit do „svého“ Řecka, nejsou už jim vůbec potřební. Rodiče odjeli se sklesnutými hlavami. Odprovodili jsme je všichni zároveň a oni nám řekli: „Buďte hodní.“

A právě když se v kostele začaly sloužit mše za déšť, protože země už tak popraskala, že do prasklin padali lidé, navštívili jednou v noci naši vesnici zloději a ukradli všem všechno, co mělo i tu nejmenší cenu. Zloději věděli o každé skrýši. Počínali si rychle – jako by měli dobře zpracovaný plán s vchody a východy. Věděli, kam jít, co vzít, věděli, kde jsou dospělí a kde osamocení staří lidé, kde jsou psi a kde ne. Fedorek chránil svou pevnost s palicí v rukou. Zmlátili jej a přivázali k židli. V tomto stavu si poseděl několik dní, protože nikoho nenapadlo jej navštívit. Jiným, těm kterým se bohužel té noci nepodařilo usnout, zalepili ústa lepicí páskou. Jednoho muže bodli nožem do břicha, když se snažil ubránit svůj starý motocykl.

Ráno se z vesnice kouřilo, jako by jí prošla tatarská horda. Lidé se shromáždili. Říkali, že někdo zloděje navedl, někdo z obyvatel vesnice, a podezření, jako vždy, padlo na nás. Povolali okresního policajta. Tenkrát jsme naposledy vařili vajíčka, krájeli chleba s cibulí a šli se schovat do vzdálených polí. Tentokrát nám nebylo veselo. Utíkali jsme a v úprku nelítostně rozdupávali lesní jahody podrážkami bot, už jsme nežertovali, pouze jsme nedůvěřivě sledovali jeden druhého ve snaze poznat v někdejším příteli zrádce. Ale i tak jsme se dovtípili, kdo nás zradil. Naše dvojčata. A ta myšlenka nám nahlodávala mysl, cítili jsme se jako obelhaní vazalové, kteří doplatili za svou zaslepenost v službě králi. Dvojčata věděla, že jsme se dovtípili, ale neřekly ani slovo na svou obranu, držely si odstup a jejich nakrátko střižené a na blond obarvené vlasy splývaly s trávou vybílenou od spalujícího srpnového slunce.
Za dva dny, dříve než obvykle, zavlál na střeše Vasilova domu prapor míru. Znamenalo to, že je možné se vrátit, že policajt odjel. Ale jen co jsme vešli do vesnice, obestoupila nás ozbrojená skupina ochránců spravedlnosti. A my jsme se vzdali bez boje a s pocitem, že nás i Vasil zradil. Dvojčata posadili zvlášť do jiného auta, určitě kvůli tomu, abychom si nevymysleli stejnou verzi výpovědi při výslechu, ale my bychom si ji stejně nevymysleli. Nenáviděli jsme se všichni navzájem, nenáviděli jsme sebe, ruinu, v které jsme se narodili, nenáviděli jsme válku, která nám sebrala

2 Má se na mysli hit roku 1996 ruské skupiny Ivanuški International. V překladu z ruštiny věta zní: „Mraky jsou jako lidé, jsou samotní, ale mraky nejsou až tak kruté.“

rodiče, nenáviděli jsme Polsko, Itálii a Portugalsko, a tebe jsme nenáviděli nejvíce, daleká královno všech krajin Řecko.

Po několikahodinovém výslechu nás naši příbuzní odvedli. Dvojčata na oddělení drželi nejdéle, kolem týdne, a potom je také propustili, ačkoliv případ krádeží neuzavřeli a hrozili jim ústavem pro neplnoleté na pět let. Stará babička Hrinkových poslala do Řecka dopis: „Přijeďte a udělejte něco s vašimi dětmi.“ Odpověď zněla: „Přijedeme za měsíc.“

Viděla jsem dvojčata po této události jen jednou. Náhodně jsem je potkala v obchodě. Řekli mi tiše a bez záchvěvu studu:
„To nejsme my.“
Znechuceně jsem od nich odvrátila hlavu a odešla pryč. Vazalové neodpouštějí králi, který je zradil.

Jeden z následujících večerů přijelo k Hrinkovým auto a odvezlo je – namalované a naparfémované, na neznámé noční místo. Někde po trase do Ivano-Frankivska auto havarovalo. Řidič nezvládl řízení, protože, jak se později ukázalo, množství alkoholu v jeho krvi bylo dvacetkrát vyšší, než dovolují pravidla. A naše dvojčata byla na místě mrtvá. Chlapec, který jel s nimi, vykrvácel v nemocnici. Řidič přežil, ale zůstal celý život upoutaný na lůžko. Jeho rodiče byli také v zahraničí, myslím, že v Německu. A rodiče Hrinkových stihli přijet právě na pohřeb. Byla hrůza se na ně podívat. Matka se vrhala za dceruškami do hrobu a proklínala vše na světě zároveň s Řeckem a Bohem. Křičela, že všechno dělala jen pro ně, aby se měly lépe než ona. A teď prosí, aby ji také zasypali hlínou, že už je stejně mrtvá a zanedlouho se začne rozkládat a zamoří smradem celý svět. My jsme nepřítomně stáli bokem a schovávali se za zády našich rodičů, kteří, vystrašeni tím, co se událo, přispěchali domů zachránit vlastní potomky.

A tenkrát přišel déšť, takový silný a vydatný, že kněz nemohl dokončit svůj smuteční projev. Hrob spěšně zahrnovali hlínou, ale voda jej zatápěla rychleji a za chvíli byla téměř u věnců. Dvě rakve v hrobu plavaly jako čluny. Někdo řekl: „Sláva tobě, dešti.“ A lilo a lilo a déšť smýval z tváří naše sirotčí slzy.

To byl veselý čas. Nebezpečný čas. Když chodím místy naší někdejší slávy, vidím v nich uchované dětské tváře zahalené mlhou. Slyším jejich hlasy a vidím kučery černé jako uhel, jak padají na vzdálená pole v podobě rosy. Často vidím Vasila – zůstal jako jediný žít ve vesnici. Neoženil se. Pase dobytek, hodně čte a málo hovoří. S postupem času čím dál méně, téměř vůbec. Například nikomu neřekl, že to nebyl on, kdo vyvěsil prapor míru, že to byla Ivanka, aby se nám pomstila za slunečnice. A hlavně to, že právě ona přivedla do vesnice zloděje, když se nenaučila hlavní zlodějský zákon, že krást mezi svými se nemá. Poslední, co udělala, bylo to, že okradla vlastní babičku a utekla do Spojených Států – tam, kde ji ještě neznali. Rodiče dvojčat odjeli do Řecka natrvalo. Tady je stejně už nic více nedrželo. Fedorek i nadále střeží neznámo před kým svůj majetek. Postavil nový plot – ještě vyšší než předchozí. A vlastně se má před kým chránit, protože pastvinami a cizími zahradami teď běhají nové děti. Nahradily nás. Jsou plné sil a opilé svobodou.

Děkuji ti, Polsko, děkuji vám – Itálie a Portugalsko, i tobě děkuji, daleká královno všech krajin Řecko!

Taňa Maljarčuk – ukrajinská novinářka a spisovatelka. Narodila se v roce 1983 ve městě Ivano-Frankivsk, zde absolvovala fakultu filologie Stefanykové přikarpatské národní univerzity. Žila a pracovala v Kyjevě po dobu sedmi let, před dvěma a půl lety se přestěhovala do Vídně za manželem Michaelem Schtillerem. Její tvorba byla uveřejněna v ukrajinských časopisech *Bereziľ, Četver, Kritika, Šo* a dalších. Příběhy a eseje jsou přeloženy do polštiny, rumunštiny, němčiny, angličtiny, ruštiny a běloruštiny. V roce 2009 vydalo vídeňské nakladatelství *Residenz* knihu *Neunprozentiger Haushaltsessig* v překladu Claudie Dathe. V roce 2003 vydala román *Rose Adolfo* v časopise *Bereziľ*, který o rok později vyšel knižně ve vydavatelství *Lilea-NV*. Ve stejném roce jí byla udělena cena města Ivano-Frankivsk. V Charkově byly vydány knihy Shora dolů, dále pak Kniha obav, Jak jsem se stala svatou, Mluvit, Zvěřislov, Božská komedie, Biografie náhodného zázraku. V češtině vyšla její povídka *Moje posvátná kráva* v antologii *Expres Ukrajina* (Kniha Zlín 2009) v překladu Evy Svatoňové-Reutové, byla také převedena do zvukové verze. Autorčinu tvorbu můžeme spatřit také v antologii *Ukrajina, davaj, Ukrajina!* (Větrné mlýny, Brno 2012) a v časopise *Aluze* (1/2012). V září ve Vídni představila nejnovější román *Biografie eines zufaelligen Wunders*.

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 17-18/2013 (тематичний літературний номер), рік XXI. Тел.: +420776852463 (тільки смс), +380506634526. Ел. пошта: porohy@seznam.cz. Скайп: porohy. Інтернет-адреса: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/. Номер готували: Богдан Райчинець, Олексій Севрук, Ясна Скотакова, Тетяна Окопна, Мирослав Дочинець, Андрій Любка, Петро Савицький, Іван Федечко, Олекса Лівінський (на громадських засадах). Художнє оформлення та верстка: Тереза Меленова, Мартіна Донатова. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяти поглядів автора. Рукописи не повертаються. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: г. о. Українська ініціатива в ЧР, ДНМ, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР, uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. Тел.: +420221419821. Ід. номер: 60448296. Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800. Реєстрація: МК ЧР/7044. **Porohy** – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – práh domu, říční práh. Č. 17-18/2013 (tematicky literární číslo), ročník XXI. E-mail: porohy@seznam.cz, tel.: +420776852463 (pouze sms), +380506634526. www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, skype: porohy. Číslo připravili: Bohdan Rajčinec, Oleksij Sevruk, Jasna Skotáková, Teťana Okopna, Miroslav Dočynec, Andrij Ľubka, Petr Savický, Ivan Fedečko, Oleksa Livinsky. Grafika: Tereza Melenová, Martina Donátová, www.gd3.cz. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: o.s. Ukrajinská Iniciativa v ČR, DNM, Vocelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz. www.ukrajinci.cz. Tel.: +420221419821. IČO: 60448296, číslo účtu: 1925774379/0800, registrační číslo: MK ČR/7044.

Ви іноземець/іноземка й походите з країни, яка не входить до ЄС?
Проживаєте чи працюєте в Празі, Карловарському або Краловеградецькому краях?

ШУКАЄТЕ РОБОТУ?

Ви у пошуках роботи, котра відповідає Вашій кваліфікації?

Громадська організація META пропонує безкоштовні консультації з працевлаштування.

Консультант допоможе Вам написати резюме та мотивуючий лист чеською мовою, підготуватись до співбесіди. Також порадить, що Вам потрібно для визнання Вашої освіти, отриманої за кордоном (нострифікації).

Як одержувач консультацій з працевлаштування Ви матимете можливість отримати грошову допомогу на курси перекваліфікації. Завершений курс дасть Вам можливість мати визнану у всій Чеській Республіці освіту в новій професії (див. нижче). Так Ви підвищите свою кваліфікацію та отримаєте більше шансів на ринку праці.
Під час відвідування курсів Ви зможете отримати грошову допомогу на няню для дітей.

Контакт на консультанта з працевлаштування:

Bc. JAN HEINRICH
tel: 773 304 544
e-mail: heinrich@meta-os.cz

Консультації:
V Tůních 10 Praha 2. (1. patro)

Для тих, хто зацікавлений у послугах у Карловарському та Краловеградецькому краях можна домовитись про зустріч індивідуально або в приміщенні центру зайнятості, а також домовитись про консультацію за допомогою Skype.

Один робить це, а другий – інше

Після закінчення курсу можете працювати, наприклад, бухгалтером, масажистом, зварювальником, гідом в туризмі, працівником у сфері соціальних послуг, асистентом менеджера, брокером з нерухомості, манікюрницею, веб-дизайнером або обрати з багатьох інших професій. Можете також освоїти початкові відомості роботи на комп'ютері, основи приватного підприємництва та розпочати свій бізнес.

META o.s. - Асоціація можливостей для молодих мігрантів
V Tůních 10 Praha 2. (1. patro)
тел/факс: +420 222 521 446, info@meta-os.cz,
www.meta-os.cz

esf evropský sociální fond v ČR EVROPSKÁ UNIE
OPERAČNÍ PROGRAM LIDSKÉ ZDROJE A ZAMĚSTNANOST
PODPORUJEME VAŠI BUDOUCNOST www.esfcr.cz

Проект «Іноземці як перекладачі» фінансується з ресурсів Європейського соціального фонду за посередництвом Оперативної програми «Людські ресурси та зайнятість», а також із державного бюджету ЧР.

ПРАЦЮЄМО ДЛЯ ВАС! | Pracujeme pro Vás!

Часопис «Пороги»
Časopis Porohy

видається вже 21 років | vychází už 21 let

інформує про життя (не лише) громади у Празі та інших містах |
informuje o životě (nejen) ukrajinské komunity v Praze a jinde

розповідає про цікавих людей |
vypráví o zajímavých lidech

допомагає мігрантам | pomáhá migrantům

не забуває про Батьківщину |
nezapomíná na vlast

є серйозним, але й... | je seriózní, ale také...

...жартує, співає, грає і танцює |
žertuje, zpívá, hraje a tančí

Читайте «Пороги», вони – Ваші! |
Čtěte Porohy, jsou Vaše!